

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR

Ročník XXXII. • Máj 2024 • Číslo 5

**Levické
mínomety
v českej
batérii**

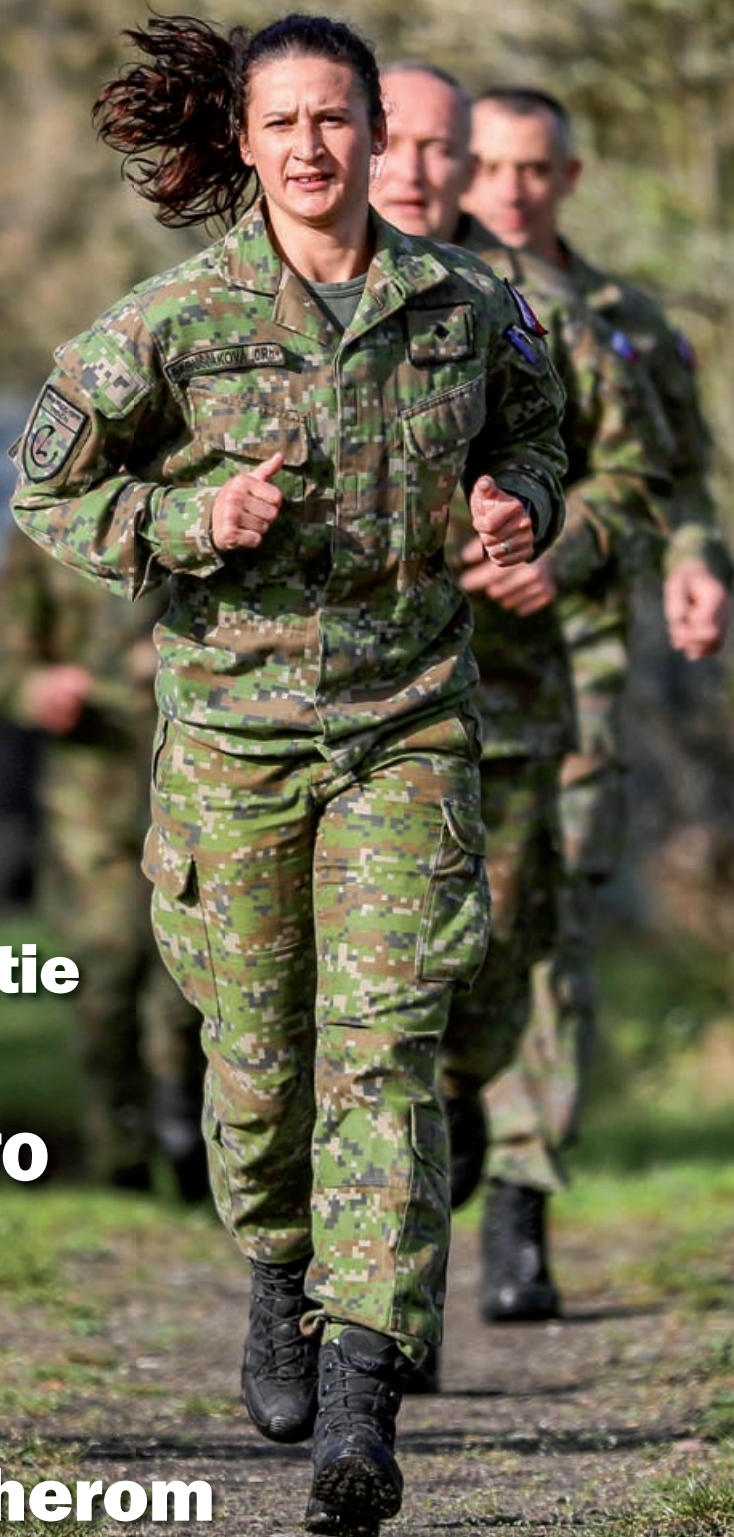
**Rebeli
s raketami**

**30 rokov
Vojenského
historického
ústavu**

Ako prežiť zajatie

**Beh na oslavu
20. výročia NATO**

**Rozhovor
so štátnym
tajomníkom
Igorom Melicherom**

Mnohonárodný crossfit

Fyzická kondícia je pre každého vojaka alfou a omegou. Samozrejme, platí to aj v prípade príslušníkov mnohonárodnej bojovej skupiny NATO na Slovensku (MN BG SVK). V priestoroch Centra výcviku Lešt si príslušníci zoskupenia z Českej republiky, Spojených štátov amerických, Nemecka a Slovenska spoločne so španielskymi vojakmi, ktorí od leta prevezmú v mnohonárodnej jednotke velenie, testovali svoje fyzické danosti formou súťaže v crossfite. Trojčlenné družstvá mužov a žien absolvovali náročný test fyzickej pripravenosti. Museli zvládnuť celú škálu športových disciplín ako zhyby na hrazde, kľuky na bradlách (dipsy), mŕtve ťahy, kľuky (burpees), vzpievanie závaží alebo ťahanie pneumatiky na lane. Kolegovia z jednotlivých armád počas celej súťaže svojich zástupcov nadšene podporovali a povzbudzovali. Medzi ženami si najlepšie viedli české vojačky a v súťaži mužských tímov zasa Slovinci.

Foto: MN BG SVK

Vážené čitateľky, vážení čitatelia,

aktivity Ruskej federácie, ktoré majú od roku 2022 podobu otvorenej vojny proti Ukrajine, potvrdzujú správnosť rozhodnutia Severoatlantickej aliancie budovať na jej východnom krídle jednotky NATO Force Integration Units (NFIU) a aj ich prostredníctvom posilňovať našu obranu.

V predchádzajúcich dňoch sme si za prítomnosti prezidentky SR a zároveň hlavnej veliteľky Ozbrojených síl SR Zuzany Čaputovej na pôde NFIU pripomenuli 20. výročie vstupu Slovenska do Severoatlantickej aliancie. Ako dôstojník Ozbrojených síl SR a veliteľ tejto jednotky NATO na území Slovenskej republiky, ktorá má vo svojej štruktúre príslušníkov deviatich národností Aliancie, chcem vysloviť presvedčenie, že nielen minulosť, ale najmä súčasnosť jednoznačne potvrdzuje oprávnenosť a nevyhnutnosť vstupu Slovenskej republiky do našej spoločnej obrannej aliancie. S mimoriadnym vplyvom na celú slovenskú spoločnosť a s dôrazom na našu vlastnú bezpečnosť. Členstvo v Severoatlantickej aliancii vyjadruje civilizačné, hodnotové a geopolitické ukotvenie Slovenska a okrem iného nám umožňuje byť pokojnou, modernou, demokratickou a prosperujúcou krajinou. Tak ako si to všetci želáme.

Ak hovoríme o činnosti a súčasných úlohách NFIU, musím poukázať na ich hybridný charakter, ktorý kombinuje organizačné znalosti NATO so znalosťami o hostiteľskej krajine. NFIU poskytuje požadovanú odbornú informáciu o štruktúrach a spôsobilostiach OS SR, poskytuje spôsobilosť koordinácie vojenských aktivít formou styčných dôstojníkov a tímov. To všetko sú len podporné spôsobilosti k našej hlavnej úlohe, ktorou je podieľať sa na nasadení síl vysokej pripravenosti NATO na území Slovenska a uľahčiť ho, ak by bolo treba... Aj vo svetle vojny na Ukrajine momentálne redefinujeme a špecifikujeme naše úlohy, zodpovednosti a právomoci. Pravdaže – tiež s ohľadom na podriadenosť NFIU pod novú štruktúru velenia, ktorou je od začiatku tohto roka aliančné Veliteľstvo spoločnej logistickej podpory Brunssum.

Dovoľte mi v mene všetkých príslušníkov NFIU zaželať vám príjemné chvíle pri čítaní mesačníka Obrana a peknú, bezpečnú, mierovú jar.

plukovník Marián Kurilla
veliteľ NFIU Slovensko

ČÍSLO MESIACA

Druhá svetová vojna

Najväčší a najrozsiahlejší ozbrojený konflikt v dejinách ľudstva pripravil o život **45 až 60 miliónov ľudí**. Boje prebiehali v Európe, Ázii, Afrike a Tichomorí. Zapojili sa do nich aj vojaci z Ameriky a Austrálie. Na ázijskom bojisku sa za začiatok vojny považuje japonská invázia do Číny **7. júla 1937**. V Európe sa boje začali **1. septembra 1939**, keď nemecký Wehrmacht vpadol do Poľska. Druhá svetová vojna sa v Európe skončila kapituláciou Nemecka **8. mája 1945**, ale jej úplný koniec nastal až **2. septembra 1945**, keď na palube americkej bojovej lode USS Missouri v Tokijskom zálive podpísalo Japonsko bezpodmienečnú kapituláciu.

6

12

16

18

26

30

34

36

4 Aktuálne z obrany

6 Levické mínomety v českej batérii

10 Spoločne sme silnejší

12 Kurz Survival, Evasion, Resistance and Escape

16 Rozhovor so štátnym tajomníkom Igorom Melicherom

18 TÉMA: 30 rokov Vojenského historického ústavu

24 Maďarsko prevzalo izraelské radary

26 Húsiovia – rebeli s balistickými raketami

28 Malý sprievodca 21. storočím

30 Storočný veterán Ján Štilla

32 Ako vojenčili stredovekí rytieri

34 Majorka z muničáku Gabriela Škvareninová

36 Karatista nadporučík Klaudio Farmadín

38 Záhada skratky ÚOŠKŠOK

41 MILITARY ENGLISH: Military Survival

42 Naš priateľ hlad 2

45 Príbeh povstaleckej pušky

46 Čs. samostatná obrnená brigáda v bojoch pri Dunkerque

47 Ruský bodák 1891/30

NA TITULNEJ STRANE: Viac než 600 príslušníkov posádky Trenčín sa zapojilo do športového dňa pri príležitosti 20. výročia členstva SR v NATO
Foto: pplk. v zál. Peter Sobek

1 Rozlúčka s Talianmi

Pôsobenie na Slovensku ukončil taliansky systém protivzdušnej obrany SAMP/T. Talianska jednotka systému PVO pôsobila vo vojenskej základni Malacky – Kuchyňa od marca minulého roka. Podpredseda vlády Slovenskej republiky a minister obrany Robert Kaliňák poďakoval talianskym spojencom za ich profesionálny prístup a spoluprácu pri zabezpečovaní ochrany nášho neba. Vyjadril presvedčenie, že je nevyhnutné, aby Slovenská republika mala vlastný systém protivzdušnej obrany. Po odsune talianskeho systému ochranu vzdušného priestoru SR zabezpečuje integrovaný systém NATINAMDS, ktorého súčasťou sú prostriedky prehľadu o vzdušnej situácii nad územím členských krajín NATO. Naše nebo naďalej chráni lietadlá vzdušných síl Česka, Poľska a Maďarska.

2 Obnovili si spôsobilosti

V martinskom 11. mechanizovanom prápore sa konal jeden z prvých obnovovacích kurzov bojových záchranárov Combat Lifesaver (CLS) pod riadením inštruktorov práporného obväziska a pomocných inštruktorov zo 65. prieskumného práporu Prešov a 13. mechanizovaného práporu Levice. Dvojdnová teoretická časť pripravila frekventantov na situácie, ktoré potom precvičovali v praktickej časti: činnosti pod paľbou, taktická starostlivosť v poli a taktická starostlivosť počas odsunu. Praktická časť kurzu sa zamerala najmä na ošetrovanie zranení v taktických podmienkach ako ošetrovanie masívneho krvácania, tenzného pneumotoraxu a rôznych druhov zlomenín.

3 Návšteva u delostrelcov

Veliteľ 21. samohybného delostreleckého oddielu podplukovník Michal Németh so zástupcom veliteľa 5. delostreleckého pluku podplukovníkom Marekom Uchaľom privítal na pôde Duklianskych kasární v Michalovciach podpredsedu vlády SR a ministra obrany Roberta Kaliňáka a štátneho tajomníka ministerstva obrany Igora Melichera. Hostia sa oboznámili so stavom plnenia úloh 21. samohybného delostreleckého oddielu, diskutovali o zmenách v infraštruktúre pre bojovú techniku, prebiehajúcich rekonštrukciách a ďalšom smerovaní modernizácie.

4 96-hodinový intenzívny výcvik

Príslušníci 3. mechanizovanej roty 21. mechanizovaného práporu Trebišov absolvovali 96-hodinový intenzívny výcvik v priestoroch Posádkového cvičiska Veľké Ozorovce. Precvičovali taktické spôsobilosti s dôrazom na defenzívne a ofenzívne aktivity. Vojaci si precvičili plánovací a rozhodovací proces na všetkých stupňoch velenia, taktické presuny členitým terénom, zaujatie obrany mimo dotyk s nepriateľom, prepad, činnosť jednotky pri rôznych druhoch incidentov a taktickú prípravu vo forme predbojových nácvikov.

5 Budúci piloti cvičili prežitie

Po januárovom výcviku v prežití a špeciálnej telesnej príprave pre druhákov a štvrtákov z Leteckej fakulty Technickej Univerzity v Košiciach – budúcich pilotov OS SR, prišiel rad aj na tretiakov a piatakov. Prvý deň boli vysadení v centrálnej

6

6

7

7

7

8

9

9

9

časti Veporských vrchov. Bývalý riaditeľ špeciálneho výcviku CV Leš major vo výslužbe Juraj Antol dohliadal na prípravu prístreškov, založenie ohňa pomocou kresadla a úpravu vody. Nasledoval presun náročným horským terénom. Ďalší deň kadeti precvičovali základný metodický rad zjazdového lyžovania, ale aj modifikované oblúky v neupravenom zalesnenom teréne a v hlbokom snehu. Absolvovali tiež lekciu záchrany topiaceho a pomoci unavenému plavcovi. Poslednou témou boli zásady praktickej prvej pomoci.

6 Na úspešnej vlne

Ústredná vojenská nemocnica SNP Ružomberok – Fakultná nemocnica získala podľa najnovšieho prieskumu medzi poisťencami Všeobecnej zdravotnej poisťovne najvyššie hodnotenie v kategórii štátnych univerzitných a fakultných nemocníc. Do prieskumu sa zapojilo dovedna 12 141 jej poisťencov, ktorí boli v roku 2023 hospitalizovaní minimálne jednu noc. Vojenská nemocnica opakovane skončila na prvom mieste medzi slovenskými fakultnými nemocnicami za lanský rok aj v hodnotení pacientov poisťovne Dôvera.

7 Delostrelci pred odchodom

Príslušníci Ozbrojených síl SR zaradení do júnovej rotácie Posilnenej predsunutej prítomnosti Lotyšsko pokračujú vo výcviku. Zameriavajú sa na zladenie jednotky pred intenzívnym výcvikom s ostrou bojovou strelbou spojenou s certifikáciou jednotky vo Vojenskom výcvikovom priestore Valaškovce. Výcvik palebnej batérie sa skladal z presunu do

priestoru bojového rozmiestnenia, prieskumné družstvá cvičili prieskum pochodových osí, priestoru bojového rozmiestnenia a pozorovanie cieľov. Pri plnení palebných úloh spolupracovali so skupinou koordinácie palebnej podpory.

8 Rektor generálom

Prezidentka a hlavná veliteľka Ozbrojených síl Slovenskej republiky Zuzana Čaputová 18. apríla naposledy vo funkcii povýšila a vymenovala generálov slovenských ozbrojených síl. Do hodnosti generálmajora povýšila brigádnych generálov Juraja Štefanku a Jaroslava Kráma, do prvej generálskej hodnosti brigádneho generála vymenovala rektora Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši plukovníka Aurela Sabóa. Prezidentka v príhovore vyjadrila uznanie a poďakovanie ozbrojeným silám.

9 Chemici sú pripravení

V Lešti 16. – 18. apríla formou odborného taktického cvičenia vyvrcholila príprava 1. multifunkčnej rotý 103. práporu RCHBO Rožňava do Cieľov síl 2021 – Sily vysokej pripravenosti. Jednotku preverili predovšetkým z odborných spôsobilostí zameraných na komplexné plnenie opatrení RCHBO. Pod velením nadporučíčky Kataríny Kravecovej 1. multifunkčná rota ciele a úlohy cvičenia splnila.

Foto: Ivan Kelement,
OS SR, TASR

Levické mínomety v českej batérii

Už od vzniku mnohonárodného zoskupenia NATO na Slovensku MN BG SVK v roku 2022 v ňom pôsobí aj jednotka zložená z príslušníkov dvoch armád: česká mínometná batéria, ktorej súčasťou je slovenská mínometná čata.

V súčasnej poslednej rotácii MN BG SVK pod českým velením táto batéria pozostáva z príslušníkov 71. mechanizovaného práporu Hranice „Sibírskeho“ Armády ČR a mínometnej čaty 13. mechanizovaného práporu Levice Ozbrojených síl SR.

Spokojný český veliteľ

Veliteľom tohto zoskupenia je kapitán Jiří H., ktorý má skúsenosti z pôsobenia v medzinárodnom prostredí na Balkáne v rámci síl SFOR v Bosne a Hercegovine a KFOR v Kosove. Priznáva, že to bola pre neho výzva. Veď okrem svojich dvoch čiat a ďalších zložiek batérie mal odrazu zodpovednosť aj za slovenskú jednotku, o ktorej do príchodu do Centra výcviku Lešť nič nevedel.

Aké boli jeho očakávania a ako sa postupne naplnili? „O vycvičenosti svojich ľudí som mal dobrý prehľad už pred príchodom na Slovensko. Vedel som, čo môžem od nich očakávať. Ukončili výcvik na úrovni čaty. V Lešti ich čakalo zladenie so slovenskou čatou na úrovni batéria. Preto som si na začiatku musel overiť,

ako je na tom slovenská čata, čo sa týka výcviku. Pochybnosti rýchlo ustúpili po prvom oboznámení sa s čatou a jej veliteľom poručíkom Jozefom Ličkom. Veľmi rýchlo sme sa so slovenskou čatou zžili. S úrovňou jej vycvičenosti som spokojný. Aj strelby ukázali, že ich absolvujú vždy s veľkou presnosťou. Spočiatku sme museli, samozrejme, nastaviť systém velenia a riadenia, všetko sme zladili. Som rád, že sa ukázalo, že jednotky sú dobre pripravené a sme schopní plniť úlohy v rámci celej batérie k plnej spokojnosti nadriadených.“

Český veliteľ batérie priznáva, že vo svojich jednotkách má väčšinou skúsených, starších vojakov (vekový priemer je okolo 40 rokov). Na Slovensko prišli s asi 80 – 85 percentami organických vojakov. Zvyšok doplnili príslušníci útvarov 7. mechanizovanej brigády Hranice, aj z ďalších zložiek AČR.

Skúsenosti z Lotyšska

Veliteľom slovenskej mínometnej čaty je poručík Jozef Ličko, ktorý je reálne v útvere v Leviciach veliteľom čaty palebnej podpory. Rodák zo Sobraniec začínal po absolvovaní externého

štúdia bezpečnostného manažmentu v Košiciach najskôr ako vojak, guľometník 11. mechanizovaného práporu Martin, neskôr 21. mechanizovaného práporu Trebišov a napokon v 13. mechanizovanom prápore Levice. „Chcel som sa posunúť ďalej, preto som sa prihlásil a absolvoval kurz DKVŠ v AOS Liptovský Mikuláš. Získal som delostrelecké ČVO. Je ľahšie poslúchať, alebo veliť? Zodpovednosť za 25 ľudí je oveľa ťažšia, náročnejšia. Treba ich motivovať pozitívnym prístupom. Teda tým, čo som ako vojak na svojich veliteľoch oceňoval. Čo mi preblesklo v hlave, keď som sa po prvý raz postavil pred vojakov ako ich veliteľ? Nebolo to jednoduché. Vtedy som dokonca stál pre celou rotou, lebo som zastupoval jej veliteľa. Pocity boli zmiešané, predovšetkým bolo potrebné vybudovať si rešpekt, prirodzenú autoritu. Všetko chcelo čas. Ale mal som veľkú výhodu pred absolventmi AOS, ktorí nikdy predtým reálne nepôsobili v jednotkách. Lepšie som sa vedel vžiť do kože vojaka, podriadeného. Spomenul som si, čo mi ako vojakovi prekážalo na nadriadených a snažil som sa nerobiť to,“ konštatuje poručík Ličko.

Ešte pred príchodom do medzinárodnej mínometnej batérie absolvoval poručík Ličko dve rotácie v rámci slovenského kontingentu eFP v Lotyšsku pod kanadským velením. Rok v Lotyšsku? Veliteľ čaty hovorí, že to bola pre neho veľká škola. Pôsobil v skupine koordinácie palebnej podpory. „Bol tam čas a príležitosť učiť sa od skúsených delostrelcov z Michaloviec. V skupine sme mali medzinárodné obsadenie: Slováci, Kanadania, Talian, Brit. Bola to pre mňa veľmi dobrá skúsenosť. Získal som dôležité poznatky z používania NATO procedúr v rámci palebnej podpory,“ priznáva veliteľ čaty.

Po návrate z Lotyšska ho nadriadení pripravovali na to, že pôjde do MN BG SVK. Pretože však nie je organickým veliteľom mínometnej čaty, tak to nebolo do konca isté. Keď sa ukázalo, že organický veliteľ nemôže ísť, tak mu prischlo velenie mínometnej čaty. Veľa času na prípravu s jednotkou teda nebolo. Navyše, čata musela byť z rôznych dôvodov doplnená nielen príslušníkmi iných jednotiek vlastného útvaru, ale aj mínometných čiat v rámci 1. mechanizovanej brigády Topolčany. Aj preto mal poručík Jozef Ličko určité pochybnosti, ako bude takto zložená čata pôsobiť v prvé týždne v rámci batérie v MN BG SVK.

Úspešné zladenie

„Našou prvou úlohou bolo čo najrýchlejšie sa zladíť v rámci čaty a potom v zostave českej mínometnej batérie. Čakala nás všetkých úplne nová úloha. Veď doteraz sme cvičili len v zostave čaty, nikdy v rámci celej batérie,“ konštatuje. Veliteľ má v jednotke aj starších a skúsených veliteľov družstiev, ktorí tvoria kostru kolektívu. Mieriči a nabíjači sú zasa mladší, menej skúsení vojaci. Veliteľ pripomína, že takéto zloženie sa ukazuje ako dobrý mix. Menej skúsení vojaci získavajú užitočné praktické skúsenosti. Aj tí, ktorí doteraz nemali reálne poznatky s bojovými streľbami. Veliteľa teší, že pod vedením skúsenejších veľmi rýchlo napredujú. Medzi ťahúňov jednotky zaraďuje predovšetkým svojho veliaceho poddôstojníka rotného Ivana Slabeya, veliteľa družstva „požičaného“ z 11. mechanizovaného práporu Martin, čatára Michala Guraja, technika čaty desiatníka Mariána Mikušku či výkonnú poddôstojníčku desiatníčku Vieru Majanovú. Aj vďaka nim zladenie čaty a jej integrácia do českej mínometnej batérie prebehla úspešne v relatívne krátkom čase.

Veliaci poddôstojník mínometnej čaty rotný Ivan Slabey začína pôvodne pred 18 rokmi pri svojom vstupe do OS SR v levičkom útvare v protiletadlovej, neskôr v protitankovej čate. Posledných 5 rokov je v mínometnej čate. Priznáva, že veľa výcviku si pred odchodom do Lešte neužil. Bol v Martine na kurze OR-6 na rotného a na jazykovom kurze. A pôvodne ani nemal byť veliacim poddôstojníkom. „Počítal som, že budem veliteľom družstva. Ale tesne pred odchodom sa ukázalo, že nemá kto ísť ako veliaci poddôstojník. Tak som ním ja. Mal som trochu obavy, či budem dobrým veliacim. Pre mňa boli najnáročnejšie prvé streľby, lebo ako veliaci som ich dovtedy neabsolvoval. Musel som veliť na všetky delá. Od veliteľa čaty som dostával hlásenia a ja som ich odovzdával na delá. Išlo to fajn. Aj delostrelecký prieskum, ktorý navádzal paľbu, chválil našu presnosť. Bol som veľmi hrdý na svojich ľudí. Napriek tomu, že posledné streľby sme mali minulý rok v marci. Keď porovnam vycvičenosť ľudí pri našom príchode v decembri a teraz, je to veľký rozdiel. Ale najradšej som, že vojaci majú chuť stále sa zlepšovať.“

Majstri maskovania

Rotný Slabey spoločne s veliteľom čaty priznávajú, že na svojich podriadených boli veľmi hrdí aj pri maskovaní mínometov. Vtedy aj český veliteľ batérie ocenil úsilie a vynaliezavosť slovenských vojakov pri tejto činnosti a dal ich za príklad svojim podriadeným. Okrem toho, že doslova každým dňom a plnením nových úloh rastie vycvičenosť a sebadôvera príslušníkov čaty, pochvaľujú si aj množstvo rozmanitých streleckých

úloh, ktoré za polročné obdobie plnia. „Jednotka absolvuje za polročné obdobie toľko strelieb, koľko reálne nezažije ani za dva, možno tri roky v domácich podmienkach útvaru. Získava skúsenosti z pôsobenia v medzinárodnom prostredí v rámci mínometnej batérie, ktoré inde nezíska. Navyše pôsobí v zostave skúsenej českej mínometnej batérie, od ktorej sa majú čo naučiť. Rovnako ako ja od českého veliteľa batérie, ktorý je skúsený a veľmi rád sa so svojimi skúsenosťami a poznatkami podelí. Preto mám veľmi dobrý pocit z pôsobenia našej mínometnej čaty s českými kolegami. Vidíme, že majú veľmi skúsené a dobre pripravené výpočtárske a rekognoskačné družstvo. Veľa sme sa od nich naučili,“ priznáva veliteľ čaty.

Veliteľ družstva čatár Michal Guraj má medzinárodné skúsenosti z pôsobenia v ISAF v Afganistane či v Lotyšsku. V čate zodpovedá rodák z Martina za dva 98 mm mínomety vzor 97. Terajšia pozícia bola pre neho nemalou výzvou. Predsa len prišiel z iného útvaru, ľudí nepoznal. „Je to fajn, celý kolektív sa dal dohromady. Ako vyzerajú streľby z mojej pozície? Pridem do palebného postavenia, veliaci zamieri mínomety do hlavného smeru, mieriť s nabíjačom prekopú lôžko pre mínomet, aby neboli kamene pod ním, lebo dochádza k jeho poškodeniu a nepresným streľbám. Mojou úlohou je kontrolovať ich činnosť. Pri jednom dele som ja ako veliteľ družstva. Pri druhom je môj zástupca. Zavelím mieričovi prvky na mieridlá, on si ich nastaví, dá znamenie, že má hotovo. Prekontrolujem, či sú správne hodnoty a potom hlásim na miesto riadenia paľby, že sme pripravení plniť palebnú úlohu.“ Dnes už spokojne hovorí, že na nováčikoch, ktorí boli po prvý raz na bojových streľbách, bolo

vidieť určitý stres. Ale nabíjač vojak Lukáš Urminský či mierič vojak Lukáš Trenčanský ho zo seba veľmi rýchlo striasli.

Čo závidíme Čechom?

A čo v dobrom slovenskí velitelia a vojaci závidia Čechom? Podľa veliteľa čaty predovšetkým dopravnú techniku na prepravu mínometov. Slovenské Aktisy na rozdiel od českých tatroviek (štvrtnápravových áut Tatra 815-7 PRAM, ktoré sú vybavené pancierovanou kabínou a poskytujú osádkam mínometov kalibru 120 mm PRAM – L vysokú balistickú a protimínovú ochranu) nie sú plnohodnotné terénne vozidlá. Nemajú ani kapacitu zobrať celú obsluhu mínometu, čo Slovákov pri plnení úloh trochu zdržuje a sťažuje im prácu. Na druhej strane podľa veliteľa disponujeme kvalitnými malými terénnymi vozidlami Land Rover.

A pohľad českého veliteľa batérie? Nebrzdia vás pri plnení úloh Slováci? „Ja si myslím, že nie. Lebo nás zasa na druhej strane trochu časovo obmedzujú zdvíhacie čelá tatroviek. Slováci v pohode stíhajú aj so svojimi Aktismi všetky časové normy,“ poznamenáva český kapitán. Českí a slovenskí vojaci plnili úlohy priamej palebnej podpory nepriamou streľbou (strieľali cez prekážku), vyskúšali si aj priamu streľbu s polopriamym zamierením (vtedy videli na cieľ), ale aj streľbu z chodu a nakoniec aj nočné streľby. Najväčšou previerkou bolo certifikačné cvičenie MN BG SVK. Hlavnou úlohou batérie v jeho rámci bolo plnenie palebnej podpory pre všetky mechanizované jednotky zoskupenia.

Jozef Žiak • Foto: MN BG SVK, autor

< ANKETA >

V rámci mnohonárodného zoskupenia NATO na Slovensku MN BG SVK sa v spoločnej mínometnej batérii stretli českí i slovenskí vojaci. Ako sa im pozdáva spolupráca a spoločné pôsobenie v Centre výcviku Lešť?

Kapitán Jiří H.

veliteľ mínometnej batérie AČR:

„Velím batérii, ktorá pozostáva z dvoch českých a jednej slovenskej mínometnej čaty. Naši vojaci zo 71. mechanizovaného práporu Hranice sa veľmi rýchlo dali dohromady so slovenskými vojakmi z 13. mechanizovaného práporu Levice. Je výborné, že neexistuje jazyková bariéra medzi našimi národmi. Ani ľudská, čo veľmi uľahčuje vzájomnú komunikáciu a prácu celej batérie. Zladenie českých a slovenských čiat batérie prebehlo veľmi rýchlo. Slovenská čata sa stala plnohodnotnou súčasťou batérie. Ukázali to aj úspešné streľby.“

Poručík Jozef Ličko

veliteľ slovenskej mínometnej čaty:

„Pôsobil som dve rotácie v misii v Lotyšsku a velenie mínometnej čaty v MN BG SVK je pre mňa ďalšou skúsenosťou z medzinárodného prostredia. Načo tajiť, je to pre mňa nová veľká výzva. Spolupráca s českými kolegami je veľmi dobrá, ústretová. Pomerne rýchlo sme vytvorili dobrý kolektív, ktorý sa navzájom ťahá dopredu. Som rád, že český veliteľ batérie má bohaté skúsenosti a najmä, že sa s nimi dokáže podeliť. Veľmi ma teší, že vojaci našej čaty dosahujú vo výcviku veľmi dobré výsledky, na ktoré som ako veliteľ hrdý.“

Rotný Ivan Slabey

veliaci poddôstojník mínometnej čaty:

„Musím sa priznať, mal som trochu obavy. Pôvodne som mal byť veliteľom družstva, ale tesne pred odchodom sa ukázalo, že treba obsadiť pozíciu veliaceho poddôstojníka čaty. Preto pre mňa boli najnáročnejšie prvé streľby, lebo ako veliaci som ich dovtedy ešte neabsolvoval. Bola to pre mňa nová skúsenosť. Ale dopadli veľmi dobre, ciele sme trafili, úlohy splnili. K ďalším zamestnaniam som už pristupoval s väčšou sebadôverou. V streľbách sme boli dokonca trochu presnejší ako Česi.“

Slobodníčka Andrea Herbířová

staršia prieskumníčka:

„Pôvodne som v mínometnej čate začínala ako nabíjačka. Nebola to pre ženu ľahká práca s mínou, pri zakopávaní lôžka mínometu, či pri manipulácii so zbraňou. Práca prieskumníčky je zaujímavá, zodpovedná. Spoločne s Čechmi pri streľbách vytyčujeme palposty. Dosť som sa od nich naučila, využívajú moderný prístroj, na ktorý som si rýchlo zvykla. Som rada, že všetky streľby dopadli v rámci medzinárodnej batérie veľmi dobre. Tak trochu aj našou zásluhou.“

Vojak Dominik Porubský

nabíjač 98 mm mínometu vzor 97:

„Usiloval som sa čo najlepšie pripraviť. Po kurze v Martine som prišiel takmer rovno na túto misiu. Snažil som podučiť od starších, skúsenejších. Mojou úlohou je pri plnení úloh manipulácia s mínou a pomoc mieričovi domierovať mínomet do správnych uhlov. Pred mojimi prvými streľbami v Lešti som mal menšie obavy, zapracoval aj stres. Ale všetko išlo tak, ako malo, boli sme presní.“

Čatár Michal Guraj

veliteľ družstva:

„Do jednotky som prišiel na dobu misie z martinského práporu. Zodpovedám vlastne za dva mínometry. Som rád, že kolektív sa dal rýchlo dohromady, bez ohľadu na to, z ktorého útvaru vojaci pochádzajú. Je to pre mňa výzva, ale s pomocou ostatných sme ju zvládli. Spolupráca s českými kolegami je veľmi dobrá. Navzájom pozeráme, kto ako robí, preberáme najlepšie postupy. Som rád, že máme často streľby. V domovskom útvare ich nemáme toľko ani za dva roky, ako tu za pol roka. Vidieť, ako vojaci odborne rastú po každých úspešných streľbách a zamestnaniach, získavajú sebadôveru a istotu.“

20 rokov spolu

Príslušníci Ozbroyených síl SR si pripomenuli 20. výročie vstupu Slovenska do Severoatlantickej aliancie v prítomnosti vrchného veliteľa spojeneckých vojsk v Európe (SACEUR) generála Christophera G. Cavoliho. Slovensko navštívil na pozvanie náčelníka Generálneho štábu OS SR generála Daniela Zmeka. V príhovore označil Slovensko za odhodlaného spojenca plniaceho záväzky.

„Slovensko bolo za ostatných dvadsať rokov odhodlaným spojencom plniacim záväzky a v zmenenej bezpečnostnej situácii, keď sa pozornosť Aliancie sústreďuje na kolektívnu obranu, naďalej takýmto spojencom ostáva,“ uviedol generál Cavoli. Vo svojom vystúpení vyzdvihol tiež aktívny prístup slovenských vojakov v operáciách a misiách pod vlajkou NATO, ako aj okamžitú reakciu pri posilňovaní spojeneckej prítomnosti na východnom krídle Aliancie.

Generál Zmeko pripomenul v slávnostnom rozkaze, že medzi bezpečnostné výzvy patrí okrem vojny na Ukrajine aj zhoršujúca sa bezpečnostná situácia na Blízkom východe

a v subsaharskej Afrike. Ako podotkol, dynamický vývoj výziev má vplyv na zvyšovanie úrovne pripravenosti ozbrojených síl, ako aj celej spoločnosti na obranu vlasti individuálne aj v systéme kolektívnej obrany.

Počas návštevy prijal generála Cavoliho aj podpredseda vlády SR a minister obrany Robert Kaliňák, ktorý sa tiež s delegáciou vedenia rezortu zúčastnil na slávnostnom zhromaždení.

Premiér SR Robert Fico na stretnutí s vrchným veliteľom spojeneckých síl NATO v Európe zdôraznil záujem Slovenska podporovať Ukrajinu všetkými dostupnými prostriedkami. Zopakoval postoj vlády neposielať na Ukrajinu zbrane. Premiér sa s generálom Cavolim zhodol na tom, že je dôležité dokončiť posilnenie obrany krajín Aliancie. „Pre Slovensko má v tejto súvislosti osobitný význam opätovné zabezpečenie protivzdušnej obrany nášho územia,“ povedal.

Druhý deň pobytu generála Cavoliho na Slovensku bol venovaný návšteve mnohonárodnej bojovej skupiny NATO na Slovensku v Centre výcviku Lešť. Generál sa prihovril aliančným vojakom z Čiech, Nemecka, Slovinska, USA a Španielska, ktorých úlohou je okrem bežného výcviku pripraviť pôdu na rozšírenie skupiny na brigádnu úroveň.

Foto: Ivan Kelement, pplk. v zál. Peter Sobek, OS SR, AOS

Spoločne sme silnejší

Pri príležitosti dvadsiateho výročia vstupu Slovenskej republiky do Severoatlantickej aliancie zorganizovali 5. apríla útvary Ozbroyených síl SR posádka Trenčín športový deň.

Veliteľ posádky Trenčín – veliteľ Pozemných síl OS SR generálmajor Martin Stoklasa v príhovore pripomenul dôležitosť vstupu do Aliancie a vyzdvihol útvary posádky, ktoré rozhodujúcou mierou spoločne prispievajú do operácií

a štruktúr NATO.

Na športovom dni sa zúčastnilo bežmála šesťsto vojenských profesionálov a civilných zamestnancov z posádky Trenčín, najmä z Veliteľstva Pozemných síl OS SR, Síl pre špeciálne operácie OS SR, Brigády spoločnej podpory, Vojenskej polície, COE EOD NATO, 4. pluku logistiky, 6. spojovacieho pluku, Úradu centrálnej logistiky, Vojenského športového centra – oddiel Dukla Trenčín, z praporu podpory velenia aj 41. a 42. zásobovacej základne.

Vojaci a zamestnanci si mohli preveriť fyzickú pripravenosť v disciplínach ako plávanie, turistický pochod, hokej, cykloturistika, florbal, squash, bowling, stolný tenis, bedminton a štafetový beh zmiešaných tímov na symbolických 20 km.

Pocťosloboditeľom

Igor Melicher, štátny tajomník Ministerstva obrany SR sa 4. apríla zúčastnil na spomienkovej slávnosti pri príležitosti 79. výročia oslobodenia Bratislavy na vojenskom pamätníku Slavín. Na spomienkovom ceremoniáli sa zúčastnili členovia vlády SR, poslanci Národnej rady SR, predstavitelia spoločenských organizácií, veľvyslanci Ruskej federácie, Bieloruska, Kazachstanu a Azerbajdžanu.

V bojoch o Bratislavu v roku 1945 zahynulo 742 sovietskych, 470 nemeckých a maďarských vojakov a 121 civilistov. Počas bojov zhorelo a poškodilo sa viacero budov. Na Slavíne je pochovaných 6 846 z celkového počtu 63 517 vojakov Červenej armády, ktorí padli v bojoch za oslobodenie Slovenska a Európy od fašizmu.

79. výročie oslobodenia Bratislavy si 4. apríla pripomenula aj prezidentka a hlavná veliteľka Ozbroyených síl SR Zuzana Čaputová

Mesto Liptovský Mikuláš pripravilo pri príležitosti 79. výročia oslobodenia spomienku pri Pamätníku vojakov Červenej armády na Námestí osloboditeľov a v areáli vojenského cintorína Háj – Nicovó. Na pietnom akte kladenia vencov sa zúčastnili predstavitelia a poslucháči Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika na čele s rektorom plk. gšt. Aurelom Sabóom, členovia Zväzu protifašistických bojovníkov a verejnosť.

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky
Vás pozýva na 6. ročník **Veteránskeho výstupu**
na Ďumbier a Chatu M. R. Štefánika

22. júna 2024

Tešíme sa na Vás!

PROGRAM: O 8.00 h odchod z parkoviska Trangoška P2 - výstup k Chate M. R. Štefánika - tiché polozenie venca pri pamätníku SNP pri Chate M. R. Štefánika - výstup na Ďumbier a späť.

Od 13.00 h na parkovisku Trangoška P2 Vás bude čakať veteránsky guláš a propagačné predmety.

POZNÁMKA: Podujatie sa uskutoční na chránenom území Národného parku Nízke Tatry, preto sú všetci účastníci výstupu povinní dodržiavať právne predpisy na úseku ochrany prírody a krajiny a Návštevný poriadok Národného parku Nízke Tatry.

KONTAKT: 0960 322 752, 0903 824 014

Foto: 103. prrchbo

Záložníci v Rožňave

V 103. prápore radiačnej, chemickej a biologickej ochrany v Rožňave sa začalo pravidelné cvičenie príslušníkov aktívnych záloh odbornosti G-40. Prvá časť v Centre výcviku Lešť sa 8. až 14. apríla zamerala na získanie a upevňovanie návykov a zručností vo vševojskovej a odbornej oblasti, ako sú strelecká príprava, oboznámenie sa s TTÚ, obsluhou a prípravou dekontaminačnej techniky na použitie. Druhá časť výcviku vo Výcvikovom a testovacom centre Zemianske Kostolany od 15. do 19. apríla bola prechodom na odbornú časť výcviku so zameraním na prípravu a obsluhu detekčných prístrojov, výber, prípravu a použitie rôznych dekontaminačných súprav, upevnenie praktických návykov v uplatňovaní základných zásad pri prechode kontaminovaným priestorom a nácvik vlastnej dekontaminácie. Riadiaci výcviku poručík Dominik Krajec pripravil pre cvičiacich náročný a efektívne zorganizovaný výcvik, ktorý záložníkov pripravil na odborné a taktické úlohy v rôznych podmienkach.

V Lešti sa konal kurz Survival, Evasion, Resistance and Escape

Osem statočných

Osem frekventantov kurzu sa v Centre výcviku Lešť snažilo uniknúť prenasledovateľom, vyhnúť sa zajatiu a hodinám nepríjemného výsluchu. Celkovú atmosféru zvyrazňoval hukot vrtuľníka letiaceho nízko nad nimi, ako aj pohyb a brechot psov Vojenskej polície, ktoré im boli v pätách.

Aj takto vyzerala jedna časť kurzu Survival, Evasion, Resistance and Escape (S.E.R.E.) pre vojakov, ktorí sa z rôznych príčin počas bojovej činnosti dostanú do zajatia. Riadiaca kurzu nadporučíka Kristína B. z odboru špeciálneho výcviku CV Lešť je veľmi spokojná, že sa po prvý raz v slovenských podmienkach podarilo zorganizovať najťažšiu a najzložitejšiu verziu kurzu C, ktorá počas dvoch týždňov zahŕňa aj simulované zajatie. Všetko v rámci dodržania príslušných aliančných štandardov a dokumentov.

Kedy je toho dosť?

„V priebehu prvého týždňa získali účastníci kurzu teoretické znalosti i praktické skúsenosti v rámci tém: prežitie

v akomkoľvek prostredí, útek – únik vrátane využitia protisledovacích opatrení, taktiky úniku pri zadržaní, odolávanie psychickému a fyzickému tlaku v zajatí. Inštruktori špeciálneho výcviku odbornosti boja zblízka a streleckí inštruktori učili účastníkov aj rôzne spôsoby ako odobrať útočníkovi zbraň či manipuláciu so zbraňou v putách. Druhý týždeň pozostával z prípravy a praktického uskutočnenia incidentu, 72-hodinového úniku s použitím simulovaných síl nepriateľa a simulovaného zajatia. Účastníci kurzu boli vystavení vysokej miere fyzickej i psychickej záťaže, ako aj pokročilým výsluchovým metódam,“ konštatuje riadiaca kurzu. Je spokojná, že všetci vojaci zo síl pre špeciálne operácie, pozemných a vzdušných síl, ktorí sa na kurze zúčastnili, ho úspešne skončili a získali potrebný certifikát.

Cesta na jeho získanie však nebola jednoduchá. To priznáva aj účastník kurzu nadporučík Miroslav z jedného prešovského útvaru. „Od kurzu som očakával akúsi nadstavbu a rozšírenie nárokov predchádzajúceho kurzu B. Najmä v oblasti praktických zručností. A môžem povedať, že moje očakávania boli dokonca prekonané. A kedy som pocítil, že je toho už naozaj veľa? Najmä počas simulovaného zajatia. Vtedy som sa snažil uplatniť všetky poznatky, ktoré sme nadobudli počas teoretickej výučby. Počínajúc dychovými cvičeniami, groundingom, šetrením síl. Ale pomáhala mi aj vďaka toho, že stačí vydržať len zopár hodín a bude koniec. Na rozdiel od reálneho zajatia,“ konštatuje Miroslav. A potom ešte dodáva: „Keďže mám záujem v budúcnosti plniť úlo-

„Tí, čo zajatie v rôznej forme zažili, radi, aby človek prejavil dostatočnú pokoru. Nebojoval svojou drzosťou, neprovokoval únoscov. To je možné v akčných filmoch, nie v reálnom živote. Musíte zostať psychicky silní, aby ste vedeli dôležité informácie ochrániť.“

hy aj mimo územia SR, vedomosti, zručnosti a skúsenosti získané v tomto kurze mi pridávajú pocit istoty, že budem vedieť včas a správne reagovať na nepredvídané situácie.“

Rozhodujúca je psychika

Aj inštruktor odboru špeciálneho výcviku CV Lešť rotmajster Ján Engler pripomína, že kurz bol naozaj náročný. Nielen pre jeho účastníkov, ale aj pre inštruktorov, ktorí sa doslova nezastavili. Sám má v spomínanej oblasti bohaté skúsenosti. Veď dlhé roky pôsobil v žilinskom 5. pluku špeciálneho určenia a posledných desať rokov ako inštruktor špeciálneho výcviku v CV Lešť. Absolvoval mnohé kurzy prežitia doma i v zahraničí. Napríklad aj inštruktorský kurz v Nemecku, aby mohol pôsobiť v tomto kurze ako inštruktor. „Bolo vidieť, že všetci frekventanti boli výborne fyzicky pripravení. Napriek tomu nastali okamihy, keď si doslova siahli na dno svojich, najmä psychických síl. Mnohí mali obavy aj zo psa Vojenskej polície. Teda okrem jedného, ktorý minulý rok absolvoval kurz prežitia, v ktorom boli aj psi vojenských policajtov. Až po kurze niektorí pochopili, že je lepšie nedávať príliš najavo svoju silu a odhodlanie, lebo takto len provokovali svojich vyšetrovateľov pri zajatí. Rozumnejšie je ukázať určitú pokoru a šetriť svoje fyzické i psychické sily,“ hovorí rotmajster Engler. Podľa neho pri organizovaní ďalšieho kurzu musia pouvažovať o početnom posilnení jadra organizačného tímu. Spoločne s nadporučíčkou Kristínou súčasných úspešných absolventov kurzu plánujú pozvať, aby im pomáhali pri jeho zabezpečení.

Jeho kolega inštruktor v kurze nadporučík Miroslav Haško dopĺňa: „Na kurze ma zaujala najviac samotná myšlienka a úloha, pre ktorú bol tento kurz vytvorený. Podobný kurz som absolvoval v roku 2022 u našich západných susedov. Pripravoval som sa, vopred som si naštudoval dostupné informácie, ktorých však nebolo veľa a pracoval som na fyzickej zdatnosti. Prvú fázu kurzu, ktorá trvala tri dni, počas ktorých som urazil s minimom jedla viac ako 80 km, som si, pravdupovediac, užíval. Pre mňa je čas strávený v lese niečo ako psychohygiena. Takže aj keď s unaveným telom, ale s oddýchnutou hlavou som sa dostal do druhej fázy kurzu. Videl som, že podobne to prežívala aj väčšina našich frekventantov.“

Kristína, staršia dôstojníčka odboru špeciálneho výcviku CV Lešť absolvovala kurzy A a B vo Vyškove, tak isto aj inštruktorský kurz pred dvoma rokmi. Spoločne s kolegami – inštruktormi sa zúčastnili v poslednom období na mnohých medzinárodných výcvikoch, školeniach a kurzoch. Najmä v susednej Českej republike, v Belgicku, Nemecku, Nórsku či Švajčiarsku. Všade sa snažili získať potrebné skúsenosti

a inšpiráciu na organizovanie prvého kurzu v slovenských podmienkach.

Ako sa nezamotať?

Zajatie znamená byť vystavený vysoko stresujúcej situácii mentálne aj fyzicky, pričom znalosť tejto problematiky je predpokladom na jeho úspešné zvládnutie. Aj na základe spomínaných skúseností priznáva, že téma zajatia a všetkých súvisiacich vecí s ním sú veľmi citlivé. „Navyše, nikdy a nikde nejestvujú presné, doslovné návody čo v danej situácii robiť,

S. E. R. E. – ale nehnevá

Štyri písmená, ktoré môžu zachrániť v prípade potreby profesionálnemu vojakovi život. Skratka názvu Survival, Evasion, Resistance and Escape, ktorá v našom jazyku pôsobí bizarene, v skutočnosti označuje dôležitý špeciálny kurz. Má tri úrovne. Najľahšiu predstavuje stupeň A. Prebieha v rozsahu 5 výcvikových hodín a zameriava sa na teoretickú prípravu. V nej frekventant získava množstvo zaujímavých informácií potrebných na prežitie. Teoretické poznatky inštruktora dopĺňajú osobnými praktickými skúsenosťami.

Úroveň B je určená okrem iného príslušníkom síl pre špeciálne operácie, výsadežníkom a prieskumným jednotkám, ale aj vojenským policajtom či vyčleneným zložkám vzdušných síl a všetkým, ktorí odchádzajú plniť úlohy medzinárodného krízového manažmentu. Počas kurzu okrem teoretickej prípravy zažijú aj praktickú časť. V nej si vyskúšajú stavbu prístrešku, improvizované založenie ohňa, obstaranie potravy z prostredia, v ktorom sa pohybujú a prvú pomoc. Nechýba ani príprava na prípadné zajatie, skrytý presun z miesta incidentu na miesto vyzdvihnutia záchrancami, nadviazanie kontaktu so svojou jednotkou a ďalšie praktické činnosti. Mnohé sa odvíjajú od konkrétneho ročného obdobia. V lete to môže byť plávanie v uniforme, rôzne spôsoby zlaňovania, transport raneného po súši aj po vode, v zime zasa presun na lyžiach. Kurz B má približne 32 hodín. Z nich musí byť aspoň 20 hodín venovaných praktickým činnostiam. Získané osvedčenie platí päť rokov.

Budúcim inštruktorom a špeciálnym vojenským odbornostiam je určený kurz najvyššej úrovne C. Absolvent získava kompletnú teoreticko-praktickú prípravu na prežitie a únik pred protivníkom s použitím všetkých dostupných prostriedkov na zabezpečenie svojej záchrany. Jeho súčasťou je poľný výcvik trvajúci minimálne 72 hodín a všetko završuje simulované zajatie na najmenej 12 hodín. Účastníci si preveria reálnu fyzickú a najmä psychickú odolnosť. Platnosť získaného osvedčenia o absolvovaní kurzu je tiež päť rokov. Kurz C sa môže uskutočniť len v priestoroch Centra výcviku Lešť a pod vedením certifikovaných inštruktov.

alebo nerobiť. Vždy to závisí od konkrétnej situácie, v ktorej sa ocitnete. Tak isto od skupiny, jej zloženia, ktorá vás zajala.“ Priznáva, že autori všetkých odporúčaní a tí, čo zajatie v rôznej forme zažili, radia, aby človek prejavil dostatočnú pokoru. Prijal situáciu, v ktorej sa nachádza. „Nebojoval svojou drzosťou, neprovokoval únoscov. To je možné v akčných filmoch, nie v reálnom živote. Musíte zostať psychicky silní, aby ste vedeli dôležité informácie ochrániť. No v žiadnom prípade to nie je jednoduché. A aký bol môj osobný zážitok počas zajatia v kurzoch? Keď pochopíte situáciu, v ktorej sa nachádzate, nesnažíte sa len vsugerovať, že je to výcvik. Keď nastanú výsluchy, vypočúvania. Keď v ich priebehu nastane obdobie, keď už predsa len musíte niektoré informácie prezradiť v záujme zachovania vašej integrity a toho, čo prezradiť nesmiete, respektíve sa snažíte udržať čo najdlhšie. Ale predovšetkým sa musíte správať tak, aby ste sa udržali nažive seba a spolu-bojovníkov.“

Hovorí sa, že v zajatí je človek pod psychickým tlakom, ktorý postupne narastá. Práve preto je dôležité nezaplietť sa vo výpovediach. Pamätať si aj o štyri dni, čo povedal v prvý deň. Je pravda, že postupne ide fyzický a psychický stav každého rapídne dolu. Je čím ďalej, tým ťažšie reagovať na otázky a udržiavať si svoju pôvodnú legendu a verziu. Kristína hovorí, že sa predovšetkým učí zo skúseností ľudí, ktorí reálne prežili zajatie. „Zdôrazňujú nám, aké sú dôležité práve prvé okamihy zajatia. Vtedy ešte vyšetrovatelia o vás nič nevedia. Netušia, či a do akej miery ste vy a vaše znalosti pre nich dôležité, alebo nie. Neskôr skúšajú na vás psychický nátlak, konfrontujú vás s vašimi odpoveďami a odpoveďami iných. Vyšetrovatelia sa aj takto snažia rozložiť skupinu a získať potrebné informácie.“

Kurz sebapoznania

Čo očakávali v Centre výcviku Lešť od frekventantov kurzu? Boli medzi nimi najmä poddôstojníci z útvarov síl pre špeciálne operácie, ale aj zo vzdušných a pozemných síl. Všetci pri-

šli výborne fyzicky pripravení a vhodne motivovaní. Úspešne absolvovali predošlé nižšie stupne kurzu S.E.R.E. a niektoré ďalšie výcviky s touto problematikou. Aj napriek veľkej fyzickej a psychickej náročnosti kurzu ho všetci úspešne zvládli. Keďže išlo o prvý, pilotný kurz v slovenských podmienkach, nemali od koho získať potrebné informácie, skúsenosti. Boli prvolezcami. Napríklad 72-hodinový únik pred zajatím s minimom jedla a veľké fyzické vypätie si vybrali svoju daň. A v priebehu samotného zajatia sa niekedy už rečou tela, svojím správaním (hoci si toho neboli vedomí) prezradili. Kurz bol preto vlastne pre nich aj určitým sebapoznaním. Ako sa správam v takýchto vypätých situáciách, aké sú moje silné, či slabé stránky.

Kurz S.E.R.E. C patrí podľa riaditeľa Centra výcviku Lešť Ing. arch. Antona Maštalského medzi najkomplexnejšie a jedinečné výcviky, ktoré doteraz zorganizovali. Aj vďaka úzkej spolupráci s jednotlivými zložkami OS SR, Vojenskej polície a Zboru väzenskej a justičnej stráže (ZVJS), Vojenskej policajti so psami a vyšetrovateľmi, špecialisti ZVJS, ako aj vrtuľník Mi-17 M 51. kridla z Prešova pomohli simulovať reálne prostredie a tlak. Špecialisti z odboru špeciálneho výcviku Centra výcviku Lešť sa pri príprave kurzu inšpirovali najmä skúsenosťami českých kolegov z Vyškova, ale aj z ďalších krajín NATO. Sami absolvovali potrebné stupne kurzu aj inštruktorský kurz.

Prvý kurz úspešne skončil, čo ďalej? V budúcnosti chcú do kurzu podľa slov Kristíny ešte vo väčšej miere implementovať najnovšie skúsenosti z vojnových konfliktov vo svete. Najmä z vojny na Ukrajine a v Gaze. Už v tomto roku napríklad využívali pri navodení reálnej atmosféry aj verejne dostupné videá z masakry na hudobnom festivale Supernova v Izraeli, reálne skúsenosti Ukrajincov zo zajatia.

A už len na celkové dokreslenie situácie v tejto oblasti. Špecialisti odboru špeciálneho výcviku CV Lešť vytvorili zoznam odporúčaného materiálu „balička S.E.R.E.“, zostavili a poskytli výcvik prežitia na vodnej hladine pre letecký personál, v máji 2023 začali v rámci základného výcviku nových vojakov v martinskej základni výcviku a mobilizačného dopĺňovania aplikovať základný stupeň výcviku A, ktorý odvtedy absolvovalo už vyše tisíc vojakov. Absolvujú ho vlastne všetci noví vojaci Ozbrojených síl SR.

Jozef Žiak • Foto: CV Lešť

Zabezpečenie obranyschopnosti, budovanie vlastenectva

Keď ho 25. októbra minulého roku vo veku 30 rokov menovali do pozície štátneho tajomníka Ministerstva obrany SR, Igorovi Melicherovi titul „najmladší“ unikol len o pár mesiacov, keďže v roku 2003 túto pozíciu zaujal vtedy 29-ročný Martin Fedor.

Dôležitejšie sú však ciele, ktoré si v rezorte obrany stanovil.

A postupy, prostredníctvom ktorých ich chce presadzovať.

S akými hlavnými cieľmi ste sa rozhodli prijať menovanie do pozície štátneho tajomníka Ministerstva obrany SR?

Budem veľmi vecný a úprimný. Keď som v posledných mesiacoch a rokoch pred nástupom do funkcie videl, v akom dezolátnom stave zostali mnohé dôležité prvky našej armády – a to najmä kvôli nerozumným politickým opatreniam – rozhodol som sa prijať podanú ruku od ministra Kaliňáka a pomôcť mu urobiť pre ozbrojené sily maximum. Občania musia cítiť, že ich štát dostatočne chráni a vojaci musia mať pocit, že sa o nich štát adekvátne stará.

Ktoré ťažiskové oblasti budete popri zastupovaní ministra obrany Roberta Kaliňáka pokrývať?

Postupujeme v zmysle programového vyhlásenia vlády v časti týkajúcej sa bezpečnostnej politiky. Ako príklad môžem uviesť odkaz na článok 3 Severoatlantickej zmluvy. Berúc na vedomie jeho znenie, primárne musíme zabezpečiť a prepojiť potreby ozbrojených síl na naše vlastné kapacity. Individuálnu schopnosť efektívne sa brániť vníma vláda, aj minister, za nedeliteľnú súčasť kolektívnej obrany štátu.

Vaša prvá pracovná cesta vo funkcii viedla na vyhlásenie rezortného športovca roka do Banskej Bystrice. Sám ste boli a aj ste športovec, takže – v ktorých zásadných veciach rezort obrany prehráva, a v ktorých stojí pevne?

Ak by som mal použiť futbalový žargón, tak si bývalá vláda strelila gól do vlastnej

brány. A to nie je vtipné, ale smutné. Za posledného tri a pol roka bola z aktívnej služby vyradená protivzdušná obrana Slovenskej republiky. Bezpečnostné prvky štátu boli narušené pre odovzdanie protivzdušnej obrany štátu bez adekvátnej dlhodobej alternatívy. Stratili sme nielen taktickú výhodu, ale aj strategickú spôsobilosť. Ani futbalový tím nikdy neprichádza na zápas bez toho, aby bol poriadne pripravený na súper a rovnako tak musí takýto klub poznať všetky ostatné tímy vo svojej lige, ako aj vyššej a nižšej lige, aby vedel, na čo sa má pripraviť a čo môže v danom prostredí očakávať. To isté platí aj o štáte a jeho obrane.

Aké budú cesty pri riešení najzložitejších úloh, aby viedli k zmene skóre v náš prospech?

Chcem všetkých ubezpečiť, že intenzívne pracujeme na zabezpečení obranyschopnosti SR. Musíme čo najviac posilniť vlastné spôsobilosti a kapacity, aby sme boli silným a platným členom medzinárodných spoločenstiev. Hovorím o zvýšení počtu príslušníkov OS SR, zabezpečení nevyhnutných obranných spôsobilostí, modernizácii a racionalizácii vybavenia a silnej vojenskej diplomacii, ktorá môže pomôcť prinavrátiť mier do nášho regiónu.

Ked' ste v novembri navštívili Akadémiu ozbrojených síl generála M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši, zdôraznili ste potrebu zvyšovania štandardu kvality výučby. V čom bude spočívať?

Akadémiu ozbrojených síl považujem za kvalitnú vzdelávaciu inštitúciu. Pôsobí nielen na národnej úrovni, ale aj na aliančnej. Musím zdôrazniť, že AOS je výcvikovou a vzdelávacou inštitúciou akreditovanou NATO už od roku 2018. Čo je veľmi dôležité. Musíme klásť dôraz, aby sme aj naďalej motivovali pedagogický zbor a urobili ho atraktívnym tiež pre nových pedagógov, ktorých AOS nevyhnutne potrebuje. Najväčšou výzvou ostáva udržanie žiaducej štruktúry personálu zabezpečujúceho akreditáciu vysokoškolských študijných programov pre vzdelávanie a výcvik. Nastavený štandard aj pre požiadavky NATO udržíme iba zvýšením kvality pedagogického personálu, zatriktívním štúdiá pre absolventov stredných škôl alebo modernizačnými projektami. Ministerstvo bude materiálne podporovať ambície AOS pre piliere realizovania výskumu a vývoja. Aby sa aj naďalej garantoval rozvoj bezpečnostných vied v oblasti obrany a vojenstva v Slovenskej republike.

Ktoré kroky by mali viesť k posilňovaniu morálnej sily príslušníkov Ozbrojených síl SR?

Nielen z úrovne Ministerstva obrany SR, ale aj z úrovne vlády SR musíme stále klásť dôraz na viaceré hodnoty, ktoré prispievajú k posilňovaniu morálnej integrity príslušníkov OS SR. Ide predovšetkým o kontinuálne budovanie lásky k vlasti a zdravého patriotizmu, ktoré zaručí dlhodobú a pozitívnu percepciu vo vzťahu k armádnym zložkám. Významnými hodnotami sú aj profesionalita, tímový duch, lojalnosť, zmysel pre povinnosť, disciplína, česť, nadšenie, spoľahlivosť a príkladovosť. Nemali by sme sa, napríklad, hanbiť a zavesiť si na svoj dom, balkón či príbytok slovenskú vlajku a hrdo sa prihlásiť k službe vlasti – a prejaviť aj takto svoje sympatie. V iných krajinách je to úplne bežná záležitosť.

A čo sa týka vlastenectva, odhodlania brániť vlasť – aj zo strany civilnej verejnosti?

Vzťah k vlastenectvu je nevyhnutné budovať už na základných a stredných školách. V rámci niektorých predmetov, napríklad občianskej výchovy, by sa žiaci mali venovať okrem pochopenia politických fundamentov fungovania štátu aj všeobecným aktivitám armády a jej implikáciám či dôležitosti pre civilné obyvateľstvo. Rovnako je

Občania musia cítiť,
že ich štát dostatočne
chráni a vojaci
musia mať pocit,
že sa o nich štát
adekvátne stará.

potrebná prezentácia všeobecných aktivít OS SR širokej laickej verejnosti. Typickým príkladom je prehliadka vojenskej techniky počas významných štátnych sviatkov alebo počas dní miest či obcí. Často sa na túto prehliadku vojenskej techniky tešia práve naši najmladší členovia rodín, ktorí sa so svojimi zážitkami neskôr podelia s rovesníkmi v školskom prostredí. Vyvolanie takejto diskusie zvýši pozitívne vnímanie ozbrojených zložiek a vzbudí záujem o službu vlasti už u detí či tínedžerov.

Aké novinky slovenskej proveniencie nás v polovici mája čakajú na výstave obrannej techniky IDEB v Bratislave, nad

ktorou odbornú záštitu prevzal náš rezort obrany?

Vzhľadom na fakt, že posledná výstava IDEB sa konala v Bratislave v októbri minulého roka, neočakávajú sa prevratné novinky v rámci slovenskej proveniencie. Tradične sa bude prezentovať húfnica Zuzana, ktorá má vysoké renomé u zahraničných partnerov. Najväčšou novinkou vo výzbroji Ozbrojených síl SR ostáva tank Leopard a významným bude aj viacúčelový vrtuľník UH-60M. Čakáme na nové stíhacie lietadlá F-16, ktoré však na Slovensko prídu až trochu neskôr. Môžeme sa tešiť aj na exponáty komerčných produktov slovenských firiem, ktoré stále svoje výrobky zdokonaľujú, aby boli konkurencieschopné na zahraničných trhoch v širokej svetovej konkurencii. Vstup pracovníkov MO SR a OS SR, pracovníkov iných subjektov rezortu a vojenských dôchodcov bude bezplatný na základe preukázania pracovného preukazu, resp. preukazu vojenského dôchodcu.

Akú spoluprácu očakávate s budúciim hlavným veliteľom Ozbrojených síl SR a prezidentom Petrom Pellegrinim?

Chcem aj touto formou pográtulovať Petrovi Pellegrinimu k zvoleniu za prezidenta SR. Zdieľame spoločné programové prieniky a taktiež politické priority. Novozvolený prezident predstavuje predvídateľného partnera vo viacerých úrovniach. Už v minulosti sa z jeho úrovne otvárala téma mladá generácia a služba vlasti. Aká je ochota mladých ľudí chcieť sa zúčastniť na aktivitách pre prípad obrany Slovenskej republiky. Verím, že spolupráca medzi MO SR a Kanceláriou prezidenta SR bude prebiehať na vysokej štátnej úrovni.

V máji si pripomíname Deň víťazstva, blíži sa výročie SNP, takže aj osobná otázka: má niekto z vašich predkov k týmto výročiam nejakú užšiu väzbu a ako si ich pripomeniete vy?

Ak ste spomenuli výročie SNP, vzdanie úcty všetkým, ktorí bojovali za našu slobodu a demokraciu, pokladám za nesmierne dôležité. Aj keď nemám overenú informáciu, že by moji predkovia aktívne bojovali v Slovenskom národnom povstaní, viem, že moji prarodičia pomáhali ukrývať partizánov aj Židov. Deň víťazstva má nesmierny symbolický význam. Dovolím si pripomenúť, že Povstanie bola rozsahom druhá najväčšia protifašistická ozbrojená akcia v okupovanej Európe po bojoch v bývalej Juhoslávii. Pripomíname si tak aj zápas o našu budúcu štátnosť.

Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement

TÉMA

Vojenský historický ústav: 30 rokov práce na stáročiach vojenskej histórie

Pamätník na Dukle

30 ¹⁹⁹⁴/₂₀₂₄
rokov

Aj keď detašované pracovisko Vojenského historického ústavu Praha vzniklo v Bratislave v roku 1967, vznik nášho Vojenského historického ústavu, ako konštatuje jeho riaditeľ plukovník Miloslav Čaplovič, sa viaže k 1. máju 1994.

Prečo Vojenský historický ústav nevznikol už v roku 1993, zároveň so vznikom Slovenskej republiky a jej armády?

Proces vzniku Armády Slovenskej republiky bol hektický, bolo treba budovať základy pre jej budúcnosť, priority smerovali inde a história nebola v centre záujmu. Na Slovensku však pôsobili dve pracoviská vojensko-historického charakteru. Jedným bolo spomenuté de-

tašované pracovisko – oddelenie vojenských dejín Slovenska. A vo Svidníku sme mali Duklianske múzeum, ktorého zriaďovateľom bol najskôr Krajský národný výbor Košice a neskôr tiež patrilo do štruktúr Vojenského historického ústavu Praha. Keď však prišiel do pozície ministra obrany Pavol Kanis, vyštudovaný historik, zriadil k 1. máju 1994 náš Vojenský historický ústav ako pracovisko vedeckého výskumu, vojenskej histórie, múzejníctva a archívniectva. Odvtedy sme sa začali rozvíjať a koncepcne pracovať.

Na akých základoch ste začínali stavať?

Náš prvý riaditeľ plk. doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc., sa mohol oprieť o via-

História Vojenského historického ústavu

Múzeum vo Svidníku

1965

Vznik Dukelského múzea. Jeho priestory boli slávnostne sprístupnené 4. 10. 1969 pri príležitosti osláv 25. výročia Karpatsko-duklianskej operácie.

1. 10. 1967

Zriadené detašované pracovisko VHÚ Praha pre dejiny vojenstva na Slovensku v Bratislave. Jeho náčelníkom sa stal plukovník PhDr. Jaroslav Šolc, CSC.

1. 6. 1969

Zriadený Československý vojenský historický ústav v Bratislave.

1972

Zriadené Oddelenie vojenských dejín Slovenska (OVDS) – Vojenského historického ústavu Praha so sídlom na Jelenej ulici 2 v Bratislave. Začal sa budovať knižný a časopisecký fond a otvorila sa študovňa.

Svidník - diorama bojov na Dukle

cerých skvelých vojenských historikov z čias bratislavského detašovaného pracoviska, ako napríklad Vojtecha Dangla alebo Mariána Hronského. Bolo treba však aj nových ľudí, a to nielen historikov. Sídliť sme v piatich posádkach. Čiastočne vybudované bolo múzeum vo Svidníku, ale archív sme začali budovať v Bratislave po desiatich rokoch od vzniku VHÚ takpovediac na zelenej lúke, avšak v špecializovanej archívnej budove, ktorú pred nami využívala Národná banka Slovenska. Okrem Bratislavy a Svidníka sme mali pracoviská aj v Trnave, kde sa začala písať história Vojenského historického archívu. V Trenčíne sa začalo kreovať Vojenské historické múzeum a to malo detašované pracovisko v Novom Meste nad Váhom. Tam sme do depozitu sústreďovali prvé malorozmerné zbierky. Okrem Svidníka sme boli všade, takpovediac, v podnájmoch, respektíve „prilepení“ popri niektorej inej súčasť rezortu obrany. No a na rozdiel od nulového riešenia delenia zbierkových predmetov (militárií) sa nám z Českej republiky podarilo delimitovať archívne dokumenty, ktorých pôvodcovia mali v minulosti sídlo na území Slovenska.

To si žiada vysvetlenie...

V rámci delenia majetku štátu bolo pripravené aj delenie zbierkových predmetov, nakoľko vojenské múzeá boli v čase federácie najmä v Čechách. Zámer sa však z rôznych príčin nepodarilo zrealizovať. Keď po vzniku dvoch samostatných štátov predsedovia vlád Slovenska a Čiech podpísali dohodu v tom zmysle, že už nikto nikomu nič nedlhuje, urobila sa hrubá čiara a táto skutočnosť sa spečatila.

Na základe dohôd však bol uzatvorený protokol medzi Ministerstvom obrany SR a Ministerstvom obrany ČR o rozdelení archívnych fondov a spisových celkov Československej armády a ich spoločnom využívaní z 26. októbra 1995. Na základe tohto protokolu sa archívne fondy vojenských útvarov, ktoré sídlili na území Slovenska od čias Rakúsko-Uhorska, dostali k nám.

Jednou zo slepých uličiek sa ukázal plán na vybudovanie vojenského múzea v Trenčíne. Bolo ich viac?

S odstupom troch desaťročí by sa dalo hovoriť o návrhoch dislokácie v rôznych častiach Slovenska. Napríklad Vojenský historický ústav mal byť v bývalej vojen-

Silný jedinec, Krikľúň a spol.

Konzervátor Peter Minárik ukazuje smer kolegovi Viliamovi Matúšovi, ktorý sa pomocou Tetry VT-815 usiluje natlačiť do novej piešťanskej múzejnej haly vyslobodzovací tank VT-34.

„Vyzerá ako nový, ale už nebol dôvod dávať ho dokopy motoricky, takže mu musíme trochu pomôcť,“ hovorí Peter Minárik o pásovom exponáte, ktorý treba nasunúť do haly ešte predtým, ako sa v nej postavia priečky. Potom by to už nešlo. „Tento vyslobodzovací tank začal svoju službu v Československej ľudovej armáde v roku 1960 a všeobecne možno povedať, že tie-

to stroje slúžili až do 80. rokov, keď boli vyradované z výzbroje,“ pozrie do dokumentácie Viera Jurková, kurátorka múzea. A aj keď má hmotnosť 31 ton, podlaha haly je na takú záťaž dimenzovaná. Konzervátor Dušan Petrovský však už pripravuje podložky z tvrdej gumy, aby ju tankové pásy nepoškodili.

Kontrolný deň

„Úlohou dnešného kontrolného dňa je spolu s architektom a dodávateľskými firmami overiť priebeh prác v budovanej hale veľkorozmerných zbierkových predmetov, teda v Hale 4,“ konštatuje 11. apríla plukovník Miloslav Čaplovič, riaditeľ

Kontrolný deň: druhý sprava plk. M. Čaplovič, tretí pplk. M. Kubizniák, v červenom architekt M. Ulbricht

Vojenského historického ústavu. „Riešime farby priečok vnútornej expozície, dolaďujeme osvetlenie, vonkajšiu úpravu terénu a otázky spojené s predbežným termínom kolaudácie,“ dodáva.

1990 – 1993

Výrazné personálne posilnenie OVDS. V roku 1993 začali prípravy projektu sedemzväzkových Vojenských dejín Slovenska.

1. 5. 1994

Zriadený Vojenský historický ústav Bratislava ako vedeckovýskumné, múzejné a archívne zariadenie MO SR. Jeho prvý organizačnú štruktúru tvorilo: Riaditeľstvo VHÚ a Odbor vojensko-historických výskumov so sídlom v Kutuzovových kasárňach v Bratislave, Vojenský historický archív v Trnave, Vojenské múzeum v Trenčíne s pracoviskami vo Svidníku a Novom Meste nad Váhom a Vojenská správa budov 1028 vo Svidníku. Za prvého riaditeľa VHÚ bol vymenovaný podplukovník doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc.

1998

Na Ministerstve kultúry SR zaregistrované Vojenské múzeum Trenčín ako celoslovenské špecializované múzeum zamerané na vojenskú dejiny Slovenska. Jeho súčasťou sa ako samostatné múzejné oddelenie stalo aj múzeum vo Svidníku.

Vyhliadková veža na Dukle

„Po tom, ako bola v roku 2019 schválená Koncepcia rozvoja Vojenského historického ústavu do roku 2030, sme mohli začať s výraznou modernizáciou našich pracovísk.“

plk. Miloslav Čaplovič

riaditeľ Vojenského historického ústavu

skej väznici v Sabinove, resp. Vojenské historické múzeum v pevnosti Komárno. Skrátka, bola to éra kreovania a ten Trenčín by nebolo zlé riešenie. Existoval už aj projekt, no nakoniec na začiatku milénia bolo politicky rozhodnuté, že nové múzeum, vrátane depozitáru, vybudujeme takpovediac na zelenej lúke v areáli po zrušenej 32. leteckej základni v Piešťanoch. Areál má však svoj „genius loci“, pretože od roku 1928 tam bol za 1. ČSR dislokovaný letecký pluk 3 „Generála – letca M. R. Štefánika a po vypuknutí SNP práve letci z Piešťan tvorili druhú posádku zo západu Slovenska, ktorá sa do protifašistického odporu aktívne zapojila.

Čo rozvoja VHÚ ťažiskovo pomohlo?

Kľúčových rozhodnutí bolo viacero. Začínajúc rokom 1998, keď sa VHÚ stal samostatnou rozpočtovou organizáciou a mohol relatívne autonómne rozvíjať svoju činnosť. Či to bol môj predchodca Jozef Bystrický, neskôr ja, každý rok sme sa snažili urobiť krok dopredu. VHÚ sa začal etablovať nielen v rámci Slovenska, ale aj v Medzinárodných štruktúrach. Už v roku 1994 sme sa ako pracovisko etablovali do Medzinárodnej komisie pre vojenskú históriu (CIHM). Na bilaterálnej báze sme začali budovať prioritne spoluprácu s VHÚ v Prahe, ako aj s ostatnými vojensko-historickými, múzejnými a archívnymi pracoviskami v susedných štátoch, ďalej tiež s Nemcami, Rusmi, Francúzmi či Rumunmi. Členom Pracovnej skupiny pre štúdium konfliktov, ktorá patrí pod NATO Defen-

ce College v Ríme, sme od roku 2001, stretávame sa na ročnej báze, pričom my sme za tie roky zorganizovali tri konferencie na Slovensku – v roku 2006 s Francúzmi, v roku 2014 s Dánmi a v septembri 2021 s Nemcami.

Prostredníctvom ministerstva kultúry sme sa dostali do pozície múzea, ktoré s celoslovenskou pôsobnosťou metodicky usmerňuje ostatné múzeá v oblasti vojenskej histórie či militáriu. Už dve desaťročia sme aj akreditované pracovisko vedy a výskumu na ministerstve školstva, pričom akreditáciu musíme obnovovať každých 6 rokov. Keď sme začínali, mali sme jednu stálu expozíciu vo Svidníku. Dnes máme expozície štyri a bude ich šesť.

Ktoré sú to?

Najstaršia je vo Svidníku, kde sme v rokoch 2010 – 2011 realizovali zásadnú rekonštrukciu s novým konceptom a kde sa venujeme vojenským dejinám Slovenska od roku 1914 po rok 1945. V roku 2004 sme otvorili expozíciu výzbroje Československej armády a Ozbrojených síl SR v Piešťanoch od roku 1945, ktorá sa aktuálne rozširuje. Expozíciu Slováci v rovnošatách 1848 – 2020 sme otvorili v roku 2021 v Piešťanoch. Vlni mala premiéru nová stála expozícia vo vyhlídkovej veži na Dukle, ktorá hovorí o duklianskom bojiisku v premenách času.

A Vojenský historický archív?

Ten už má vyše 4 500 bežných metrov archívnych dokumentov. Keď to rozme-

Nová hala 4

„Už máme schválený zámer výstavy, aj libreto, teraz robíme na sprievodných textoch. Po nasunutí pásovej a kolesovej techniky príde na rad doinštalácia informačných panelov, vitrín a malých zbierkových predmetov,“ pokračuje podplukov-

ník Milan Kubizniak, riaditeľ Vojenského historického múzea Piešťany. Aby bolo jasné – múzeum je súčasťou VHÚ a má dve múzejné oddelenia – vo Svidníku a v Piešťanoch. Pplk. Milan Kubizniak, ktorý v ozbrojených silách pôsobil najdlhšie ako

logista a bol aj náčelníkom regrutačného strediska, sídli v Piešťanoch, ale velí obom múzejným oddeleniam.

„Už pred desiatimi rokmi prišiel riaditeľ Čaplovič s myšlienkou revitalizovať a upraviť celé múzeum v Piešťanoch. Vznikol aj prvý návrh, ktorý hovoril o vnútornom koridore, z ktorého by sa vchádzalo do

Nasúvanie vyslobodzovacieho tanku

níme na drobné, znamená to, že spomenutý jeden meter má osem krabíc, čiže je to 34-tisíc krabíc, v ktorých je 34 miliónov archívnych dokumentov. Od Rakúsko-Uhorska, cez obe svetové vojny, až po súčasnosť. Sme pritom špecializovaným štátnym archívom, ktorý je prístupný pre verejnosť. A to nie iba prezenčne, ale pred desaťročím sme v ňom spustili internetovú e-bádateľňu. Digitalizujeme najhlavnejšie fondy, historické fotografie máme hotové na 80 percent a je ich už k dispozícii na vyžiadanie vyše 20-tisíc. K 31. marcu 2024 sme mali dovedna 47-tisíc návštevníkov zo 105 krajín, ktorí si prezreli takmer 364-tisíc strán digitalizovaných archívnych dokumentov. Z týchto e-návštevníkov bolo 71 percent zo Slovenska a Čiech a okrem ďalších krajín Európy a sveta sa našli bádatelia napríklad aj z Indonézie či z ostrova Svätý Vincent.

Ktoré vaše knihy považujete za najvýznamnejšie?

Spolu sme vydali 128 knižných titulov. Najpodstatnejšie je vydanie siedmich

zväzkov Vojenských dejín Slovenska, ktoré si už teraz vyžadujú doplnenie a reedíciu. Ďalej je to projekt Pramene k vojenským dejinám Slovenska, kde publikujeme autentické historické dokumenty aj s odborným komentárom. Z predpokladaných 25 zväzkov sme vydali už 11. Sumarizujeme ich od najstarších vojenských dejín, ktoré sa týkajú územia Slovenska, až do najnovšieho obdobia. Množstvo publikácií máme sprístupnených aj na webe, od roku 1997 vydávame vedecký časopis Vojenská história. Vychádza štyrikrát do roka a dostal sa už do štyroch indexácií medzinárodných databáz. Považujeme za veľký úspech, že v tomto roku sa nám podarilo dosiahnuť databázu Scopus. Takto vysoko hodnotenému periodiku to vytvára oveľa väčší priestor na spoluprácu so špičkovými odborníkmi zo zahraničia. Tiež treba zdôrazniť, že naši pracovníci vydali asi 1 700 štúdií a odborných článkov doma i v zahraničí, a to v 15 jazykoch. Prezentácia našej vojenskej histórie z nášho pohľadu je totiž mimoriadne dôležitá.

VHÚ spravuje aj
národnú kultúrnu pamiatku
Pamätník tokajickej tragédie

jednotlivých hál," spomenie architekt Miroslav Ulbricht. Zámer sa však pre vysoké náklady nerealizoval. „Potom vznikla myšlienka vytvoriť túto halu. Plus vyriešiť vstup do múzea, lebo doteraz ho tvorila bežná železná brána, ktorá kedysi slúžila vojakom na vjazd do letiskového autoparku," pokračuje architekt Ulbricht a ukazuje nám už vybudovaný biely betónový portál, kde bude aj priestor s orientačnými tabuľami. „No a toto je vstupné átrium Haly 4, kde sa budú rozdeľovať návštevníci do skupín a hneď vedľa je zázemie pre náš personál a pre hostí múzea," poznamenáva M. Čaplovič. A to nie je všetko. Hala má aj priestor na dielňu na opravy a reštaurovanie zbierkových predmetov, návštevníci do nej budú vidieť cez veľké presklenia.

Exponáty aj príbehy

„Ktorý stroj je môj najobľúbenejší? Asi všetky, ale top bude zrejme Silný jedinec," usmeje sa Peter Minárik, bývalý profesionálny vojak, a ukáže smerom k tanku T-55C1 s ešte nenainštalovaným odmínovacím zariadením KMT-7 v bielych farbách

Odmínovací tank v Eritrei roku 2002 a teraz v múzeu

Svidník -- centrálna expozícia

2002 – 2005

Redislokácia riaditeľstva Vojenského múzea Trenčín do Piešťan a zmena názvu na Vojenské historické múzeum Piešťany s múzejnými oddeleniami v Piešťanoch a vo Svidníku.

2001 – 2003

Riadením VHÚ bol poverený PhDr. Pavel Šimunič, CSc.

2003 – 2008

Do pozície riaditeľa sa vrátil doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc.

2004

Presťahovanie VHÚ z areálu MO SR do súčasného sídla na Krajnej 27 v Bratislave.

25. 9. 2004

Sprístupnenie prvej stálej expozície v Piešťanoch Výzbroj čs. armády v rokoch 1945 – 1992.

2005

Presťahovanie Vojenského historického archívu z Trnavy do sídla VHÚ v Bratislave.

Vojenský historický archív

OSN. Tak, ako bol nasadený na začiatku milénia v misii UNMEE v Eritrei. A prečo je na tanku napísané Silný jedinec? „To meno dostal ešte v Afrike podľa až netypicky vysokého a chudého tankistu, ktorý v africkej horúčave a v ešte horúcejšom tanku vraj vydržal všetko. Odmínovacie

1. 6. 2008

Riaditeľom VHÚ sa stal podplukovník Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.

2010 – 2011

Rozsiahla modernizácia priestorov vo Svidníku a vybudovanie novej stálej expozície Vojenské dejiny Slovenska 1914 – 1945.

2021

Sprístupnenie druhej stálej expozície v Piešťanoch Slováci v rovnošatách 1848 – 2020.

Piešťany: Slováci v rovnošatách

2020 – 2022

Súbežne s rekonštrukčnými prácami národných kultúrnych pamiatok (NKP) v správe VHÚ, realizovalo sa nasvietenie NKP – Pamätníka čs. armády s vojnovým cintorínom na Dukle, Pamätníka sovietskej armády s vojnovým cintorínom vo Svidníku a miesta pochovaných obetí tokajickej tragédie.

Nasvietená Dukla

Nevychádzate teda z toho, že vojenské dejiny Slovenska sa začínajú rokom 1993, respektíve rokom 1918?

Samozrejme, že nie. Slovensko bolo predtým stáročia súčasťou mnohonárodnej monarchie, ľudia tu žili aj predtým – a tieto obdobia spracúvame tiež. No primárne sa sústreďujeme na štyri piliere tradície našej vojenskej histórie, ku ktorým sa hrdlo hlásia Ozbrojené sily Slovenskej republiky. Sú to meruôsme roky 19. storočia a boj za národné sebaurčenie, prvá svetová vojna a čs. légie, obdobie druhej svetovej vojny a Slováci na všetkých jej bojiskách, no a napokon najnovšie to je účasť našich vojakov v operáciách medzinárodného krízového manažmentu od vzniku Armády SR v roku 1993.

Výzvy v oblasti infraštruktúry?

Významným prínosom pre nás bolo, že v roku 2019 vedenie rezortu schválilo Koncepciu rozvoja Vojenského historického ústavu do roku 2030. Začala sa výrazná modernizácia pracovísk. Začínajúc vyhlídkovou vežou na Dukle. V Bratislave modernizujeme priestory Vojenského historického archívu a celého zázemia podľa noriem platných pre archív v 21. storočí. V Piešťanoch budujeme depozitárne priestory a pripravujeme päť nových prístreškov pre veľkorozmerne zbierkové predmety, prvý je už pred

kolaudáciou. No čo je hlavné, v decembri 2022 sme začali stavať v Piešťanoch modernú výstavnú halu, ktorá je prvou takouto účelovou múzejnou budovou na Slovensku budovanou od roku 1989.

Akú bude mať plochu, kedy bude otvorená, čo v nej budete prezentovať?

Má výstavnú plochu viac než 2 500 metrov štvorcových a bude na úrovni súčasnosti vrátane výborného zázemia pre návštevníkov a personál. Otvoriť pre verejnosť ju plánujeme v máji budúceho roka, pri príležitosti 80. výročia druhej svetovej vojny. Expozícia nadviaže na Svidník, kde sú exponáty do roku 1945. Tu budeme prezentovať techniku od konca vojny po vznik Varšavskej zmluvy, v ďalšej sekcii budú roky 1955 až po okupáciu v roku 1968. Bude tu tiež prezentovaná vojenská technika obdobia normalizácie a napokon od roku 1990 až po súčasnosť. Vystavovať v nej budeme historickú kolesovú a pásovú techniku, zbrane a výstroj. Zbierka leteckej techniky je či bude v iných expozičných priestoroch nášho múzea, s dôrazom na plánovanú modernizáciu historického hangáru – haly H1.

Ako ste na tom personálne?

VHÚ prešiel aj obdobiami, ktoré nám personálne nepriali. Napríklad v roku 2009 sme jedným rozhodnutím prišli

zariadenie KMT-7 sme zachránili na poslednú chvíľu, lebo už bolo nachystané na zošrotovanie v Základni prebytočného a neupotrebitelného materiálu v Nemec-

kej," dodá pplk. Kubizniak, pričom je zrejmé, že Silný jedinec bude exponát nielen s technickými údajmi, ale aj s príbehom. Tak, ako je to v súčasnosti „trendy“.

Samohybný protiletadlový dvojkanón vzor 53/52 zvaný aj Ješterka, pripravený na nasunutie do haly

Búrka 1, alebo aj Krikľúň

V sekcii starších vozidiel stojí na podvozku legendárnej Prahy V3S známa POP-ka, čiže pojazdná prevážovňa: „Do armády sa tento typ zavádzal už od roku 1963, pričom naša má rok výroby 1982," definuje Viera Jurková. No a hneď o pár

o 20 % zamestnancov, čo hrozilo až úplným uzatvorením niektorých súčastí nášho ústavu, pričom na predchádzajúce počty sme sa dostali až predvlni. O to viac oceňujem prácu kolegov, ktorí nie iba krátkodobo zatiahli aj za dvoch. Tiež ďakujem aj príslušníkom ozbrojených síl, ktorí nám v zložitejších chvíľach neraz pomáhali a pomáhajú. Náš personál tvoria prevažne zamestnanci vo verejnej službe. Sú to historici, archivári, reštaurátori, múzejníci. Je podstatné, že máme možnosť vybrať si ľudí, ktorí majú na svoju prácu kvalifikačné predpoklady. Skutočnosť, že väčšina z nich sú aj srdciari, ktorí ju robia so zánietením a majú v nej záľubu, je bonus navyše. Aktuálne prichádza ku generáčnej obmene. V ostatnom období sme prijali viacerých mladých ľudí, aj odborníkov v strednom veku, ktorí už za sebou majú nejakú prax. Spolu nás je aktuálne 78, z tohto počtu sme 7 profesionálni vojaci. So znovuo tvorením piešťanského areálu budeme musieť naše počty posilniť.

Spolupracujete s klubmi vojenskej histórie?

S viacerými, a to aj na báze dohody o spolupráci. Na webe VHÚ máme aj interaktívnu mapu lokalít na území Slovenska, kde sme veľkorozmerné militárie z našich zbierok zapožičali obciam, mestám, múzeám, občianskym združeniam – počnúc tankom v Stakčíne až po repliku lietadla Caproni Ca.33 na Letisku M. R. Štefánika v Bratislave. VHÚ prevzal takpovediac do svojho portfólia fortifikačné objekty z 1. CSR a len v Bratislave máme spoluprácu s dvoma občianskymi združeniami, ktoré sa o ne starajú. V tomto roku sme prevzali ďalšie tri objekty ľahkého typu v katastrálnom území Slanská Huta a spolupracujeme s občianskym združením Klub vojenskej histórie Svoboda, ktorý sa o ne bude starať. Oceňujem dlhoročnú odbornú, konzultačnú aj vedeckú spoluprácu s Klubom vojenskej histórie Beskydy, ktorý aj s pamiatkarmi obnovuje na východnom Sloven-

sku vojenské cintoríny z prvej svetovej vojny. Obnovili ich približne 20 a dnes časť z nich je súčasťou súboru národnej kultúrnej pamiatky.

Prečo je na Slovensku starostlivosť o vojenské hroby v gescii ministerstva vnútra?

V mnohých štátoch sveta, vrátane Českej republiky, sú vojenské hroby v gescii ministerstva obrany. Prípadne organizácií či nadácií, ktoré ministerstvá obrany vytvorili, respektíve s nimi úzko spolupracujú. V bývalom Československu padlo také rozhodnutie – a je to skrátka tak. No dokumentácia, ktorá sa týchto cintorínov týka, je aj v našom Vojenskom historickom archíve, takže pri ich obnove sme vždy zainteresovaní a úzko spolupracujeme s ministerstvom vnútra. VHÚ má tiež zastúpenie v medzivládnych komisiách, ktoré sa zaoberajú vojnovými hrobmi.

Majú mladí ľudia záujem o vojenskú históriu?

Snažíme sa im priblížiť. Komunikujeme na sociálnych sieťach a aj expozície už budujeme na úrovni 21. storočia. Len na ilustráciu, aj pre mladých sme v decembri 2023 spustili aplikáciu Svet si pamätá. Je databázou padlých z územia Slovenska v prvej svetovej vojne. Máme v nej už 30-tisíc mien a 40-tisíc ďalších padlých postupne dopĺňame. Prvá svetová vojna bola pre vtedy 2,5-milióna Slovákov naozaj strašná, do vojny išlo 400-tisíc mužov, z nich sa 70-tisíc domov nikdy nevrátilo a ďalších 69-tisíc bolo trvale zmrazených. Postihlo to azda každú rodinu. Sledujeme to aj v rámci komunikácie s mladými ľuďmi, ktorí sa zaujímajú o svojich predkov. Mimochodom, beriem to ako základ, keď ľudia vnímajú históriu cez svoju rodinu, vzápätí spoznávajú dejiny regiónu a postupne aj celého Slovenska či sveta.

Tému pripravil Pavol Vitko

Foto: Vojenský historický ústav, Ivan Kelement, Jakub Neubauer, autor

Dukla, v pozadí vyhliadková veža

2022

Začiatok komplexnej rekonštrukcie účelových budov a objektov v správe VHÚ, vrátane úplnej modernizácie Vyhliadkovej veže na Dukle, realizovanej v niekoľkých etapách.

2023

Čiastočné sprístupnenie štvrtej stálej expozície Duklianske bojisko v premenách času vo Vyhliadkovej veži na Dukle.

2022 – 2024

Výstavba prvej špecializovanej múzejnej budovy na Slovensku od roku 1989, haly veľkorozmerných zbierkových predmetov (H4) v Piešťanoch.

Piešťany

2024

Prípravné práce na modernizácii haly H1, kde by mala byť vystavená zbierka leteckej a vrtuľníkovej techniky, vrátane lietadiel a vrtuľníkov rekonštruovaných v rokoch 2021 – 2024 v leteckých opravovniach Trenčín, a. s.

kusov vedľa už stojí sovietsky terénny automobil značky GAZ z roku 1965, na ktorý vo Valašskom Meziříčí neskôr namontovali reproduktor aj s ďalšími zvukovými komponentmi. Niektorí vojaci ho volali Krikľúň. Prečo? „Je to zariadenie s názvom Búrka I, ktoré malo byť súčasťou psychologických operácií. Osádka mala na magnetofónovom zázname nahrať napríklad škripot kolies, hukot motorov, povely vojakov – a keď začala vysielat niekde z kraja lesa, nepriateľ sa mohol domnievať, že medzi stromami je celá rota vojakov, nie iba trojčlenná obsluha zariadenia,“ usmiala sa V. Jurková, pričom, samozrejme, Búrka I mohla slúžiť aj na „prekrikovanie frontovej línie či varovanie vlastných obyvateľov.“

„Spolu máme v oboch múzejných oddeleniach okolo 20-tisíc zbierkových predmetov, podstatná časť je v depozitároch, v Piešťanoch ich máme vystavených takmer 1 000,“ konštatuje pplk. Milan Kubizniak.

Aktuálny a budúci vchod do múzea

„V novej modernej hale, na ktorú sme už teraz hrdí, ich bude vyše 70,“ konkretizuje riaditeľ VHÚ plk. M. Čaplovič. A kedy v Piešťanoch opätovne privítajú návštevníkov? „Veríme, že v máji budúceho roka.“

Amerika má hypersonickú zbraň

Americké vzdušné sily oznámili úspešnú skúšku hypersonickej zbrane odpaľovanej zo vzduchu. Hypersonickú strelu ARRW testovali s pomocou bombardéra B-52, ktorý štartoval z vojenskej základne na tichomorskom ostrove Guam. Hoci vzdušné sily vo vyhlásení skúšku označili za úspešnú, nespomenuli rýchlosť, ktorou raketa letela. V minulosti systém ARRW prekročil

päťnásobok rýchlosti zvuku. Hypersonické zbrane sa dajú vďaka rýchlosti a manévrovateľnosti ťažko stopovať a zostreliť, pričom Spojené štáty nie sú jedinou krajinou, ktorá ich vyvíja. Rusko už použilo hypersonické zbrane proti cieľom na Ukrajine. Skúšky tohto typu zbraní podľa nemenovaných amerických predstaviteľov urobila aj Čína, hoci Peking zbraňové skúšky poprel.

..... Text a foto: TASR, SITA

Ukrajina posilňuje výrobu

Ukrajina zvyšuje výrobu zbraní na svojom území a vláda vyčlenila na rok 2024 takmer 1,3 miliardy eur na tzv. domáci nákup a výrobu zbraní. To je 20-krát viac ako pred ruskou inváziou. Obrovská časť zbraní sa teraz na Ukrajinu nakupuje v súkromných továrňach, ktoré tam rýchlo vznikajú a v tomto sektore začínajú dominovať na úkor štátnych spoločností.

Francúzsko-nemecký zbrojársky holding KNDS, ktorý sa zameriava najmä na výrobu tankov a obrnených vozidiel, bude na Ukrajine vyrábať vojenské vybavenie a muníciu. KNDS založí na Ukrajine dcérsku spoločnosť, ktorej hlavným cieľom bude školiť Ukrajincov a rýchlo vyrábať náhradné dielce, najmä na systémy, ktoré už boli dodané. Holding vznikol fúziou nemeckej spoločnosti Krauss-Maffei Wegmann a francúzskej štátnej zbrojovky Nexter Systems. Sídlo má v Amsterdame, fakticky je však riadený z Nemecka a Francúzska.

Produkcii na Ukrajine chce začať aj nemecký výrobca zbraní Rheinmetall, ktorý sa vo februári dohodol s ukrajinskou spoločnosťou na výrobe delostreleckých granátov. Plánuje na Ukrajine zriadiť najmenej štyri továrne na výrobu nábojov, vojenských vozidiel, pušného prachu a protiletadlových zbraní.

Pol miliardy na muníciu

Európska komisia vyčlenila 500 miliónov eur v rámci zákona na podporu výroby munície. Umožní to európskemu obrannému priemyslu zvýšiť do konca roka 2025 kapacitu na dva milióny kusov ročne. Zároveň spustila pracovný program pre nástroj na posilnenie európskeho obranného priemyslu prostredníctvom spoločného obstarávania EDIRPA a štvrtý ročný pracovný program Európskeho obranného fondu EDF. Spolu majú rozpočet takmer dve miliardy eur a exekutíva EÚ vybrala 31 projektov na pomoc európskemu priemyslu pri zvyšovaní výroby munície. Týkajú sa piatich oblastí: výbušniny, pušný prach, muničné plášte, riadené strely a certifikácia testovania a obnovy munície. Dostanú 513 miliónov eur z rozpočtov EÚ a Nórska, čo podnieti dodatočné súkromné investície do celkovej výšky 1,4 miliardy eur. Spoločnosti a ich dodávateľské reťazce sú rozmiestnené v celej EÚ; dohody o poskytnutí grantov s vybranými žiadateľmi budú podpísané v máji 2024. S rozpočtom 310 miliónov eur bude EDIRPA podporovať spoločné obstarávanie v oblastiach munícia (ručné zbrane, delostrelecká munícia, mínomety, rakety), protivzdušná a protiraketová obrana a platformy nahrádzajúce pôvodné obranné systémy (tanky, obrnené vozidlá, podporné systémy, drony). Z pracovného programu EDF na rok 2024, ktorý sa vzťahuje na 32 tém, sa budú financovať projekty v kľúčových oblastiach obrany vrátane boja proti nadzvukovým raketám, vývoja vzdušných i pozemných dronov a zaistenia bezpečnej vesmírnej komunikácie. Program pripravuje pôdu aj pre obranné systémy novej generácie, ako sú vrtulníky a nákladné lietadlá strednej veľkosti.

Maďarsko prevzalo izraelské radary

Maďarsko prevzalo špičkové izraelské radary typu ELM-2084, oznámila 86. vrtuľníková brigáda MH Józsefa Kissa. Maďarské ozbrojené sily kúpili v rámci svojho rozvojového programu 11 nových izraelských mobilných radarov. Boli objednané v rôznych konfiguráciách, takže okrem úlohy kontroly vzdušného priestoru môžu slúžiť aj v rámci proti-vzdušnej obrany či prieskumu delostreleckých pozícií. Maďarské ozbrojené sily aktuálne naplňajú desaťročný program rozvoja, ktorý sa dotkne oblasti leteckej prepravy, ochrany vzdušného priestoru i kybernetickej ochrany. V rámci tohto programu pod názvom Zrínyi 2026 posilnia prakticky všetky druhy zbraní, pričom plánujú rozšíriť kapacity vojenského priemyslu vo výrobe zbraní i munície.

USA dodajú Izraelu bomby

Spojené štáty dodajú Izraelu ďalšiu zásielku viacúčelových bômb Mark 84 a Mark 82. Sú súčasťou zbrojného balíka pre Izrael, ktorý bol schválený pred rokmi, no s dodávkami sa začne až teraz. Zahŕňa viac ako 1 800 bômb Mark 84 s hmotnosťou 907 kg a približne 500 neriadených bômb Mark 82 s hmotnosťou 230 kg, pričom obe môžu byť upravené na presne navádzané zbrane pomocou navádzacej súpravy. Izrael dostáva od USA vojenskú pomoc vo výške 3,8 miliardy dolárov ročne. Najnovšia dodávka prichádza v čase, keď americkí predstavitelia uviedli, že Izrael poskytol Washingtonu záruky, že zbrane dodané USA používa v súlade s pravidlami vedenia vojny. Pokračujúce dodávky amerických zbraní Izraelu však čelia doraz väčšej kritike.

10 000 dronov z Británie

Británia dodá ukrajinským ozbrojeným silám viac než 10 000 dronov. Na dodávky dronov pre Ukrajinu vyčlení 325 miliónov libier. Väčšinu z nich budú tvoriť tzv. FVP drony, ktoré sa zvyčajne používajú na prieskum a monitorovanie. Približne tisíc budú predstavovať jednosmerné útočné drony a bližšie nešpecifikované množstvo aj námorné drony. Ukrajinská armáda využíva Britániou dodané zbrane veľmi efektívne a aj vďaka nim sa jej podarilo zneškodniť už takmer 30 percent ruskej Čiernomorskej flotily. V konflikte na Ukrajine zohrávajú mimoriadne dôležitú úlohu práve drony využívané na útoky aj prieskum. Ukrajina aj Rusko sa preto usilujú o získanie prevahy pri využívaní tejto technológie.

Dánsko dá 300 miliónov

Dánska vláda oznámila, že severská krajina venuje 2,3 miliardy dánskych korún (308 miliónov eur) na kúpu diel, mínometov a munície pre Ukrajinu, ktorá bojuje proti ruskej

invázií. Dánska vláda dodala, že z daru sa zaplatia delostrelecké systémy Caesar francúzskej výroby, mínomety a príslušná munícia a budú financované prostredníctvom spoločného fondu zriadeného pre Ukrajinu v hodnote 69,1 miliardy dánskych korún. Systémy Caesar financujú v spolupráci s Francúzskom, pričom náboje kalibru 155 milimetrov, ktoré k nim patria, sú financované spoločne s Estónskom a Českou republikou. Francúzsko v januári oznámilo vznik koalície na zásobovanie Ukrajiny ďalšími delostreleckými zbraňami a zapojilo sa do nej vyše 50 krajín. Paríž už poskytol financie na nákup 12 ďalších diel vyrobených francúzskou firmou Nexter a vyzval spojencov, aby zafinancovali ďalšie.

Dánsko je štvrtým najväčším darcom vojenskej pomoci Ukrajine. Koncom februára podpísalo s Kyjevom bezpečnostnú dohodu na desať rokov. Predtým podobné dohody podpísali aj Berlín, Londýn a Paríž.

Rebeli s balistickými raketami

Aj keď v Jemene, krajine zmietanej dlhotrvajúcim konfliktom aj s účasťou vonkajších aktérov, pôsobia Húsíovia už od začiatku 90. rokov minulého storočia, do povedomia širšej svetovej verejnosti sa dostali najmä útokmi na Izrael po začatí operácií v Gaze či útočením na lode v Červenom mori.

Útokmi na námorné trasy tak vyprovokovali menšie vzdušné úderý Spojených štátov a Veľkej Británie na základne Húsíov a začatie námornej misie na ochranu plavidiel v mori pod hlavičkou Európskej únie.

Podpora z Iránu

Najväčšiu moc rebeli získali začiatkom roku 2014, keď dokázali obsadiť významnú časť severnej časti krajiny, pričom medzi ich hlavných rivalov patrí Saudská Arábia. Húsíovia, podporovaní Iránom, sú tak súčasťou širšieho saudsko-iránskeho konfliktu, ktorý je zatienený už len všeobecne známejšími nepokojmi medzi rôznymi arabskými aktérmi a Izraelom.

Po relatívne pokojnom období, v akomsi prímerí medzi húsíjskymi silami a Saudskou Arábiou, dalo povstalecké hnutie o sebe znovu vedieť po tom, čo na Izrael vypálilo niekoľko rakiet – v rámci odvety za izraelské vojenské operácie

v Gaze, ktoré sa začali po útokoch hnutia Hamas na územie Izraela. S tým súvisia aj udalosti v Červenom mori. Ťaženie Húsíov proti Izraelu znamená aj útoky na lode, plaviace sa práve do židovského štátu. Pre Irán je Jemen nielen možnosťou politického a vojenského nátlaku na Izrael a Saudskú Arábiu, ale aj možnosťou vyskúšať svoje strategické raketové zbrane v praxi.

Balistické rakety

Počas občianskej vojny v Jemene dokázali Húsíovia získať až 70 % tamjšieho raketového arzenálu. Príkladom sú balistické strely OTR-21 Točka. Tie až do príchodu iránskych rakiet predstavovali hlavnú raketovú výzbroj rebelov. Aj keď Húsíovia aj Irán popierajú iránsku pomoc revolučnému hnutiu, Spojené štáty aj Saudská Arábia veria, že práve režim v Teheráne je zodpovedný za vyzbrojovanie Húsíov. Opierajú sa aj o výzbroj, ktorú ma hnutie. Ide o o balistické rakety Burkan, riadené strely Quds či protilodné strely al-Mandab-1. Všetky vykazujú špecifiká rakiet vyvinuté v Iráne. Je pravdepodobné, že aj keď samotné rakety nevyvinul Irán, výrazne asistoval pri ich vývoji a výrobe v Jemene. Balistické rakety Burkan, patriace medzi hlavnú strategickú raketovú výzbroj Húsíov, vyvinuli na základe iránskej rakety Qiam 1 a Šahab-2. Rakety Burkan na Saudskú Arábiu vypálili už v roku 2017, pričom podľa niektorých zdrojov mali úlomky rakiet iránske označenia. V decembri

toho roku dokázal saudský systém protivzdušnej obrany MIM-104 Patriot zostreliť raketu, ktorú Saudi označili ako Burkan-2. Dolet rakiet Burkan sa udáva ešte väčší než pôvodne iránskych rakiet Qiam. Zatiaľ čo pôvodne iránske rakety majú relatívny dostrel približne 800 km, jemenské, resp. húsíovské modifikácie sú schopné doletu aj 1 000 km – s možnosťou doletieť až na izraelské územie. Rakety nesú nálož s hmotnosťou viac ako 500 kilogramov.

S dostreloom až 2 000 kilometrov vyniká v arzenáli Húsíov raketa Toufan (rovnaký názov má aj iránska protitanková raketa; nejde však o ten istý typ). Tá vychádza z iránskej rakety stredného dosahu Qadr-110, pričom nesie nálož s hmotnosťou približne 650 kg (upravený variant Qadr F údajne až jednu tonu). Aj keď sa prevádzka Toufanu v ťažkých podmienkach Jemenu zdá náročná, podľa dostupných údajov jej príprava zaberá len približne 30 minút.

Balistická raketa Burkan 2H

Dron Qasef vychádza z iránskych Ababil-T

Raketa Toufan vyniká dostrelom až 2 000 km

Riadené strely Quds sú odvodené z iránskej výzbroje

Pôvodne prieskumný dron Samad pomenovali po vodcovi hnutia Salehovi al-Sammadovi

Do príchodu iránskych rakiet dominovali vo výzbroji Húsiov strely OTR-21 Točka

V novembri 2023 zostrelil Izrael raketu, zodpovedajúcu charakteristike Toufanu, vystrelenú z Jemenu vo výške až 96 kilometrov (hranica atmosféry) raketou Arrow 2 – pričom mnohí analytici tento incident opisujú ako jeden z prvých prípadov „boja vo vesmíre“.

Oveľa jednoduchšou raketou sú rakety Badr, vychádzajúce zo sýrskych rakiet Khaibar. Podľa inšpektorov OSN sú rakety Badr vyrobené z jednoduchšej oceľovej konštrukcie (doslova trubice), pričom materiál pochádza z ropného priemyslu. Aj keď samotní Húsiovia označujú raketu ako balistickú raketu krátkého dosahu, dostrelom (všetky verzie majú maximálny dostrel len do 200 kilometrov) či taktickým použitím (vzhľadom na nedostatočný strategický dostrel sa môže Badr použiť zrejme len ako „frontová“ zbraň) pripomína skôr „delostrelecký projektíl“. Samotná raketa vybuchne približne 20 metrov nad zemou, pričom jej črepiny zasiahnu oblasť vo veľkosti zhruba 350 metrov. Výhodou rakiet Badr je ich mobilita – tieto jednoduché rakety môžu byť vystrelené aj z korbý bežného nákladného vozidla.

Riadené strely

Podobne ako v prípade balistických rakiet sa v roku 2014 dostali povstanci z hnutia Húsiov k riadeným strelám, pôvodne používanými jemenskými silami. Väčšinu protilodných striel, ktoré rebeli hojne využívajú v útokoch na lode v Červenom mori, tvorili staršie sovietske rakety P-21 a P-22 a čínske rakety C-801 (miestne označenie al-Mandab-1). Výraznú modernizáciu v arzenáli Húsiov predstavovalo použitie striel Quds. Strely Quds sú podobne ako balistické rakety Burkan odvodené z iránskej vý-

zbroje. Riadená strela Quds vychádza z iránskej Soumar (ktorá zas vychádza z ruskej Kh-55), ale oproti iránskej strele udáva menší dolet. Zatiaľ čo Soumar má dolet približne 1 300 kilometrov, jej menšia jemenská verzia má mať dolet približne 800 kilometrov. Štyri strely Quds zrejme zostrelil americký torpédoborec USS Carney na konci minulého roku, počas operácie s cieľom ochrany nákladných lodí v Červenom mori. V novembri obdobnú raketu zostrelila aj izraelská F-35. Zaujímavosťou striel Quds je ich pohonná jednotka – ide o český motor PBS TJ100.

Špeciálnou kategóriou zostávajú protivzdušné rakety upravené na boj proti pozemným cieľom. Medzi tieto strely patrí napríklad séria rakiet Qaher, vychádzajúca zo sovietskych V-755, ktoré dostal do systémov S-75 v 70. rokoch Jemen. Samotné rakety Qaher vznikli práve úpravou starých sovietskych protivzdušných rakiet v roku 2015. Účinný dostrel rakiet sa udáva 250 kilometrov (Qaher-1) až 400 kilometrov (Qaher-M2). Na protilodné operácie boli takisto upravené aj balistické rakety – príkladom je raketa Tankil s doletom cez 500 kilometrov, ktorá vznikla úpravou taktickej balistickej rakety Raad-500.

Drony

V boji proti Saudskej Arábii, Izraelu a námorným cieľom používajú Húsiovia popri menovaných raketách a strelách vo veľkom počte aj bezpilotné vzdušné prostriedky – drony. Ich výhodou je nízka cena oproti ťažším a strategickjším prostriedkom ako sú balistické rakety; nevýhodou je naopak menšia nálož, ktorú ľahký vzdušný prostriedok unesie.

Ako pri raketách, aj pri dronoch je pravdepodobná možnosť ich dodávania z Iránu. Príkladom dronov je Qasef, konštrukčne vychádzajúci z iránskych Ababil-T. Tento 2,5-metrový dron dokáže po vopred naprogramovanej trase uletieť k cieľu vo vzdialenosti 150 kilometrov, s náložou s hmotnosťou 30 kilogramov. Iným príkladom je naopak dron Rased. Len metrový dron, postavený na báze komerčného dronu Skywalker X-8 sa vzhľadom na jeho operačné možnosti (dolet len približne 35 km) rebelom zide zrejme len na frontový boj. Podobné vlastnosti majú drony miestnej výroby Raqib a Hudhud. Oveľa výkonnejším je pôvodne prieskumný dron Samad, pomenovaný po zabitom vodcovi hnutia Salehovi al-Sammadovi. Dron s doletom vyše 500 kilometrov (pričom najvýkonnejšia verzia Samad-3 má dolet údajne až 1 500 km) je možné aj vyzbrojiť. Práve verziu Samad-3 dokázali Húsiovia použiť pri útoku na medzinárodné letisko Abú Dabí v júli 2018.

Jaroslav Cabuk

Sekcia obrannej politiky
Ministerstva obrany SR

Metrový dron Rased na báze komerčného Skywalker X-8

VÝROBA AKO VÝVOJ SOFTVÉRU

Dnes sa zameriame na výrobný proces. Naposledy zažil naozaj veľkú revolúciu v časoch, keď Henry Ford uvidel, ako sa na bitúнку pohybuje mäso zavesené na hákoch. Odvtedy sa toho veľa nezmenilo.

Pásová výroba je stále rovnaká. Vedeli ste napríklad, že v podstate všetky autá sa zvrávajú metódou, na ktorej zdokonaľovaní sa podieľali ľudia v bratislavskom Výskumnom ústave zväračskom?

Vývoj a výroba

No veci sa predsa len menia. Momentálne najmodernejšia továreň je Gigafactory v Berlíne. V podstate sa na jednej strane nasypú suroviny, na druhej strane vyjde hotové auto. Celý proces je extrémne automatizovaný a digitalizovaný. Výhodou je vývoj v digitálnom svete: digitálne auto môžeme nabúrať hoci aj tisíckrát a nestojí to v podstate nič (samozrejme, proces musí byť dobre spracovaný, Teslu to stálo niekoľko miliárd). Namiesto výrobných liniek sú pracovné jednotky usporiadané ako šesťuholníky. Takže ak sa jeden stroj vypne, výroba sa presmeruje na iný. Ak sa nájde iný tvar produktu, vývojár ho nadizajnuje. Umelá inteligencia v továrni každý návrh na zlepšenie vyhodnotí, a ak nie je lepší ako aktuálna výroba, neakceptuje ho. Ak je lepší, začne ho realizovať. Takto sa vývoj a výroba dajú synchronizovať a teda urýchliť do stavu, aký klasickým starým spôsobom nemožno dosiahnuť. Na porovnanie: Toyota patrí k najrýchlejšim automobilkám, čo sa týka vývoja. Najrýchlejšie väčšie zmeny vo výrobe trvajú štyri roky. Tesla dosahuje tie isté zmeny v týždňoch. Homologizá-

cia vozidiel je proces, ktorý bežné automobilky stojí milióny. Digitálna homologizácia stojí jednotky eur.

Dr. Jekyll a pán Hyde

A dostávame sa aj k druhej časti: digitálne definované vozidlo. Bežné autá sú fyzické stroje, hmotné predmety. Motor má presne definované parametre, časovanie, prietok paliva.

Softvérové vymoženosti nám umožnili premapovanie riadiacich jednotiek, ktoré sú nastavené univerzálne. To znamená, že musia fungovať pri -40 aj pri +50 °C, bez ohľadu na kvalitu paliva či tlak vzduchu – a spaľovanie by malo byť čisté. Ak vieme niektoré z týchto parametrov zmeniť, vieme z motora dostať viac výkonu. Softvérové autá idú ešte ďalej. Všetko je definované softvérom: spätná väzba volant, ako veľmi volant natočí kolesá, ako rýchlo reaguje plyn, aké veľké pretáčanie kolies spôsobí aktiváciu trakčnej kontroly, aký veľký výkon má auto mať, ako sa majú správať tlmiče. Zmena jednej premennej zmení auto na nepoznanie. Výhodou je, že stačí vyrábať jeden „univerzálny“ model. Premeny medzi športovým a rodinným vozidlom spraví softvér. A zmena je možná jediným prepínačom. Cez týždeň rodinné SUV, cez víkend pretekársky špeciál.

mjr. v zál. Peter Garaj
Senior System Engineer, Tachyum

Už veľa rokov sa zúčastňujem na rôznych besedách

o Slovenskom národnom povstaní. Od základných škôl, až po domovy dôchodcov. Keď mi to zdravie dovoľí, rád chodím aj teraz. O to viac ma potešilo, keď ma na jar oslovili fanúšikovia vojenskej histórie z 11. mechanizovaného práporu Martin čatár René Szabó a vojak 2. stupňa Marián Baláž. Keďže aktuálnou témou vlasteneckej prípravy ich martinského práporu bolo Slovenské národné povstanie, tak to pekne sadlo. Súčasťou programu bola aj odborná prednáška historika Juraja Lepiša z banskobystrického Múzea SNP a prezentácia členov klubov vojenskej histórie Golian Banská Bystrica a Trnavská posádka. Tí mali odborný výklad k dobovým uniformám, ktoré som si pamätal aj ja ešte z Povstania. Skrátka - u vojakov som sa cítil veľmi dobre a ďakujem za ich pohostinnosť.

Vladimír Strmeň
kapitán v. v. a priamy účastník SNP

Vojaci očami detí v múzeu

Foto: VHM

V apríli v priestoroch Centrálnnej expozície múzejného oddelenia Svidník Vojenského historického múzea inštalovali putovnú výstavu Vojaci očami detí, ktorá približuje širokej verejnosti najzaujímavejšie výtvarné diela žiakov základných škôl.

Prezentované výtvarné diela vznikli v roku 2023, ako výsledok 22. ročníka súťaže mesačníka Obrana pre žiakov základných škôl. Prihlásilo sa do nej 2 338 prác, čo je v histórii súťaže tretí najvyšší počet.

Redakcia Obrany vybrala na výstavu diela, ktoré sa prebojovali do finále. Verejnosť si ich od júna 2023 mohla pozrieť v Bratislave, Trenčíne a Liptovskom Mikuláši. Konečnou zastávkou putovnej výstavy bude Múzeum SNP v Banskej Bystrici.

Výsledky 23. ročníka súťaže Vojaci očami detí prinesie mesačník Obrana v nasledujúcom júnovom vydaní.

Pozorovací let nad Maďarskom

Slovenské verifikačné centrum Ministerstva obrany SR podľa Zmluvy o otvorení nebi participovalo v prvej polovici apríla na cvičnom pozorovacom lete nad územím Maďarska. Súčasťou pozorovacieho tímu boli aj vojaci z krajín Beneluxu a Českej republiky. Pozorovací let na lietadle An-30, ktoré patrí rumunským vzdušným silám, mal dĺžku 1 005 km. Výsledkom je súbor snímok pozorovaného územia a záujmových bodov, ako aj udržanie verifikačných spôsobilostí a budovanie dôvery a spolupráce medzi partnermi OBSE v regióne.

Štandarda ministra obrany Slovenskej republiky

V novembri 1997 bola zriadená štandarda ministra obrany SR, ktorá predstavuje symbol funkcie ministra obrany SR. Štandarda ministra obrany SR sa používa na označenie prítomnosti ministra obrany SR v objekte Ministerstva obrany SR.

Štandarda ministra obrany SR sa skladá z látkovej časti, lemu, žrde, kovania a výstuže. Súčasťou štandardy je príslušenstvo, ktoré sa skladá zo záznamu o použití štandardy a ochranného obalu.

Štandarda ministra obrany SR je zhotovená zo saténovej látky bordovej farby a pošíta podľepovým lisovaným materiálom (vli-zeľín). Štandarda ministerstva obrany SR má nasledujúce rozmery: šírka štandardy je 100 cm, dĺžka 100 cm, čiže je štvorcového tvaru. Šírka lemu je 5 cm, dĺžka žrde bez korunky 220 cm, výška korunky 35 cm a priemer žrde je 4 cm.

Na označenie vozidla ministra obrany SR a v rokovacích miestnostiach sa používa štandarda ministra obrany SR v základných rozmeroch 30 x 30 cm. Ostatné rozmery sa primerane upravujú. Štandarda je vystužená po obvode oceľovým drôtom.

Líce a rub majú podobu štvorca červenej farby, v ktorom je symetricky umiestnený a niťou vyšitý znak ministra obrany SR. Znak sa skladá z troch

spojených obnažených mečov so striebornými čepeľami, ktorých hroty pripomínajú trojvršie, zlaté rukoväte vytvárajú dvojkríž. Na strednom meči je umiestnený štátny znak SR. Súčasťou znaku ministra obrany SR sú dve strieborné stuhy, ktoré sú ukončené zástrihom v tvare lastovičieho chvosta. Na hornej kratšej stuhy je nápis MINISTER OBRANY, na dolnej stuhy je nápis SLOVENSKEJ REPUBLIKY rovnakým písmom. Znak dotvára veniec so zlatými lipovými listami a kvetmi tak, že rukoväte mečov sú položené na vencu a čepele mečov sú vencom prekryté.

Lem štandardy je vysoký 5 cm, vytvárajú ho šikmé 5 cm široké pruhy bielej, modrej a červenej farby (trikolóra).

Žrd' je zhotovená z kvalitného dreva, moreného nahnedo. Je zložená z dvoch častí, ktoré sa spájajú skrutkami a kovaním. Kovanie je zlatej farby (mosadz) a je tvorené hrotom štandardy so skrutkovým zapustením v dĺžke 5 cm, päta korunky je vysoká 7,5 cm, základňa korunky je vysoká 7,5 cm. Ku kovaniu patria skrutky a objímka, ktoré spájajú obe časti žrde do jedného celku, a žrd' má aj kovovú päťu.

Výstuž štandardy je zabezpečená oceľovým drôtom.

Dr. Imrich Purdek, PhD. • Vojenský historický ústav

Slová storočného víťaza

„S rozkazom k vojenskej skupine v Hričove, aby okamžite zničila most cez Váh, lebo z Moravy a Čiech sa blíži nemecký transport, som dorazil neskoro. Nacisti tam už boli,“ spomína na 30. august 1944 storočný veterán Ján Štilla, vtedy čatár žilinského delostreleckého pluku 11.

Slovenský výpravca mi len stihol povedať, že naši vojaci už tu nie sú. No najmä, aby sme okamžite naštartovali motorku a pratali sa k svojim, lebo budeme zajatí.“ Museli ísť okľukou, Nemci boli už aj v Žiline. Slovenskí vojaci ju vyprázdňovali. Major Jozef Dobrovodský, ktorého už v polovici augusta ilegálne Vojenské ústredie menovalo za povstaleckého veliteľa žilinskej posádky, nariadil zaujatie pozícií v priestore Strečno – Dubná Skala – Priekopa. Spomenutý most cez Váh pri Budatíne vyhodili do vzduchu až s hanbou ustupujúci Nemci 29. apríla 1945.

Bojovníci a zbabelci

Aj Jána Štillu, ktorý sa narodil vo februári 1924 v Rajci a vyrastal v Banskej Štiavnici, vyslali s armádou vojnovkej Slovenskej republiky na jeseň 1942 bojovať po boku nacistov na východný front. So žilinskými delostrelecami sa dostal až na Kaukaz a Krym. Na Vianoce 1942 mu následkom zranenia črepinou z mínometu takmer amputovali nohu. Po preliečení dostal ako výkonný práporčík na starosť tiež kuchyňu. „Mal som lepší prístup k proviantu. Za tých šesť mesiacov na Kryme sa z neho nemálo dávok ušlo aj miestnym ubiedeným Ukrajincom. Snažili sme sa im pomáhať. Keď sa dozvedeli, že 30. septembra 1943 aj my, Slováci, ustupujeme, dobehli a plakali.“

O jedenásť mesiacov neskôr už bojoval proti nacistom ako povstalec v Malej Fatre. Keď vyhlásili v Turci mobilizáciu, nie pre všetkých mobilizovaných záložníkov malo velenie SNP zbrane.

Generálny riaditeľ sekcie ľudských zdrojov MO SR Martin Rímeš odovzdal Jánovi Štillovi v Banskej Bystrici Pamätný kríž vojnového veterána, ktorý mu pri príležitosti jeho 100. narodenín udelil minister obrany Robert Kaliňák

Po úvodných bojových stretoch s nepriateľom dostal Ján Štilla za úlohu previesť týchto mužov cez Blatnicu a Kráľovu studňu do Harmaneckej doliny. „Moja skupina, ktorú som viedol, mala asi tri stovky chlapov. Prví sa oddelili už v blatnickej krčme. Ďalší zbabelci zdupkali schovať sa niekde za pec po ceste cez hory. No väčšina z nás do Harmanca prišla.“ Nasledujúci rozkaz

znel prejsť do Slovenskej Lupče. Tu sa reorganizovali a vyzbrojovali ďalšie jednotky. „Pridelili ma k batérii nadporučíka delostrelectva Františka Kušníra. Už bol pripravený na odchod do Hronskej Dúbravy a Hronskej Breznice.“

So svojou jednotkou bojoval pri Piteľovej, Trnavej Hore, Ostrej Lúke či Hronskej Dúbrave. „Mali sme delá, ale streliva bolo málo. S bojmi sme boli donútení

Delostrelci v Povstaní

Na otázky o delostrelectve v Slovenskom národnom povstaní odpovedá riaditeľ Múzea SNP v Banskej Bystrici Marian Uhrin.

Akú úlohu hralo delostrelectvo v SNP?

Pomerne významnú. Napriek technickým a logistickým obmedzeniam bola kvalita povstaleckého delostrelectva relatívne vysoká. Okrem poľného delostrelectva významne zasiahlo aj protiletadlové delostrelectvo, ktoré organizačne patrilo k letectvu.

Kde zasiahlo do bojov?

Na všetkých úsekoch povstaleckého frontu, pričom najväčšia koncentrácia delostrelectva bola v úsekoch III. taktickej skupiny, napríklad v priestore dnešného Žiaru nad Hronom.

Čím bolo vyzbrojené?

Povstalecké delostrelectvo malo pomerne širokú škálu poľných diel. Spomedzi asi dvoch stoviek húfníc a kanónov najpočetnejšie boli staršie československé delá – 10 cm poľná húfnica vz. 14/19, 8 cm poľný kanón vz. 17, 15 cm hrubá húfnica vz. 25. Medzi novšie patrili v menšom počte používané modernejšie československé delá, napríklad 8 cm poľný kanón vz. 30, 10 cm poľná húfnica vz. 30, alebo nemecké 10,5 cm poľné húfnice vz. 18 (leFH18M).

pri ústupe skončiť 28. októbra v obci Hrochoť pod Poľanou, " spomenie muž, o ktorom jeho veliteľ npor. Kušnír vydal svedectvo, že sa naposledy videli 8. novembra 1944 v priestore Poľany.

Po potlačení Povstania sa snažil dostať v dvanásťčlennej skupine smerom na Lučenec s úmyslom prejsť front. Na detvianských lazoch ich prepadlo a zajalo nacistické komando. „Ako čatára ma považovali za veliteľa skupiny. Držali ma do konca novembra v súdnej budove vo Zvolene. Ostatných deportovali hneď do zajateckého tábora v Nemecku. Tam skončil aj môj najlepší kamarát zo žilinského delostreleckého pluku František Pastorek, rodák z Rakovej. Vrátil sa zbiedený až mesiac po vojne.“

Víťazstvo a faloš

Jánovi Štillovi sa podarilo Nemcom ujsť a skrýval sa. Siedmeho apríla 1945 sa pridral k postupujúcemu 1. čs. armádnemu zboru. Ako víťaz vojny ostal aj po 8. máji 1945 slúžiť v armáde. Najskôr u žilinských delostrelcov. Neskôr už ako podporučík pôsobil v tamjšej Krajskej vojenskej správe ako vedúci evidencie mužstva.

„Vyhlasujem, že Ján Štilla sa ako príslušník žilinskej povstaleckej posádky zúčastnil SNP pod mojím velením od 29. 8. 1944 do 22. 9. 1944, keď bol

10 cm polná húfnica vz.14/19, ktorá sa zúčastnila povstaleckých bojov, je jedným z exponátov Múzea SNP

September 1944: obranné boje II. taktickej skupiny v priestore úpätia kopca Tresník pri Telgárte a 7,5 cm pechotný kanón

s jednotkami V. taktickej skupiny odvolaný z Turca. V tom čase sa so zbraňou v ruke zúčastnil na bojoch pri Žiline, Strečne, Dubnej Skale a Martine,“ napísal o ňom po vojne v čestnom vyhlásení hrdina SNP plukovník Jozef Dobrovodský, ktorý bol v Povstaní veliteľom delostrelectva I. a V. taktickej skupiny. Po víťazstve nad fašizmom ho vyslali ako čs. vojenského pridelenca do Rumunska. V roku 1950 bol na základe falošných obvinení zo zrady a špionáže odsúdený na 18 rokov. Vo väzení trpel päť rokov. Až po Nežnej revolúcii bol delostrelec Dobrovodský plne rehabilitovaný a v roku 1991 menovaný do hodnosti generálmajor in memoriam.

„Keď som videl, čo sa po prevrate v roku 1948 robí vo vojsku, čo urobili s mojím veliteľom, čo sa robí v našej žilinskej posádke, čo je to všetko za faloš, nemohol a nechcel som v takej armáde zostať. Napriek tomu, že som mal dobré a celkom pohodlné miesto, napriek tomu, že ma prehovárali až v Prahe, na vlastnú žiadosť sa mi podarilo v roku 1950 dostať z uniformy do civilu,“ spomína na obdobie, keď boli perzekvovaní nielen účastníci západného odboja, ale aj Slovenského národného povstania.

Hrdosť, pomoc ukrivdeným

Najskôr bol účtovníkom v Žiline, potom technikom v Kysuckom Novom Meste, najdlhšie pracoval v banskobystrickom Podniku výpočtovej techniky ako programátor a analytik. Podľa jeho manželky bol vždy striedmy. Tak v jedení a o to viac v pití, „Dá skôr prednosť haluškám ako mäsu. Tiež sme veľa chodili na turistiku,“ povie pani Štillová, s ktorou sú spolu už šesť desaťročí. Z prvého manželstva má pán Štilla aj syna a dcéru. A čo by chcel odkázať mladším generáciám? „Legendárny 1. československý armádný zbor generála Ludvíka Svobodu, rovnako ako my, povstalcí, sme bojovali za obnovené Československo. Takže ja som ani veľmi nesúhlasil s rozdelením spoločného štátu. No keď už tu Slovenská republika je, dbajme na to, aby bola suverénnym zvrchovaným štátom. Tak, aby naši ľudia mali prácu, aby sme si boli si vedomí svojej národnej identity, aby sme boli hrdí na svoju vlasť, aby sme si ju vedeli chrániť. A, na druhej strane, aby sme vedeli pomáhať tomu, komu sa krivdí.“

Pavol Vitko

Foto: Ivan A. Székely, Múzeum SNP, autor a Ivan Kocák

Aké malo zásoby munície?

Po vzniku Povstania na začiatku septembra 1944 boli zásoby munície na úrovni asi trojmesačnej potreby. Samotní povstalcovia odhadovali spotrebovanie zásob delostreleckej munície približne na polovicu novembra 1944. Vzhľadom na straty skladov a bojové nasadenie sa zásoby munície na konci októbra 1944 vyčerpali. Pre niektoré vzory, napríklad moderné nemecké húfnice, bolo na konci októbra 1944 povolené vystrieľať len päť rán denne.

Kto mu velil?

Veliteľom delostrelectva na úrovni Veliteľstva 1. československej armády na Slovensku bol pplk. delostrelectva Jakub Hluchý. Každá taktická skupina mala tiež vlastného veliteľa delostrelectva. Spolu to bolo 32 delostreleckých batérií.

Čo sa dialo s delami pri ústupe do hôr?

Časť bola zničená či poškodená, ale väčšina sa stala korisťou nemeckých jednotiek. Niektoré delá sa v horách dočkali konca vojny a prevzala ich obnovená čs. armáda.

Aké delá zo SNP sú vo vašom múzeu?

Vystavujeme 7,5 cm horský kanón vz. 15 používaný delostreleckou batériou npor. del. Fedora Duchoňa a povstaleckú 10 cm polnú húfnicu vz. 14/19, u ktorej, žiaľ, jednotku nepoznáme. V zbierkach múzea je aj 76 mm plukovný kanón vz. 43. Tento typ na povstaleckom území používala 2. čs. paradesantná brigáda. Okrem toho je v zbierkach múzea zachovaný ešte drobnejší delostrelecký materiál a munícia.

Ako vojenčili stredovekí rytieri

Boj rytierov vo francúzskom kódexe z prelomu 13. a 14. storočia

V období vrcholného stredoveku v Európe bol jediným plnohodnotným bojovníkom ťažko odetý jazdec na koni – rytier (latinsky miles). Nadradenosť na bojisku sa stala aj zdrojom jeho spoločenskej nadradenosti. Zhruba v 12. storočí sa rytieri rôzneho právneho i sociálneho postavenia sformovali v osobitnú dominantnú spoločenskú vrstvu – rytierstvo.

V étose a ideológii rytierov sa hneď spočiatku vyprofilovali tri základné, navzájom súvisiace i podmienené idey, majúce charakter záväzku: služba pánovi, služba cirkvi a kresťanstvu, služba dáme či žene všeobecne. V oblasti vojenstva sa bezprostredne prejavovali a vplývali na prvé dve idey. Rytiersky étos výstižne charakterizuje francúzske štvorveršie, ktoré v preklade do slovenčiny znie:

*Bohu dušu odovzdám,
za kráľa zas život dám,
moje srdce patrí dámam,
česť si však vždy ponechávam.*

Prísaha vernosti, ktorú rytier skladal svojmu lénnemu pánovi, ktorým mohol byť cisár, kráľ, knieža, gróf či iný suverén, mala slávnostný a rituálny charakter. Rytier vložil svoje ruky, spojené ako pri modlitbe, do dlaní svojho pána a vyrieknutím ustálenej prisáanej formulky sa stal jeho vazalom. Tento obojstranný vzťah, založený na vzájomnom poskytovaní rady a pomoci, mal mať trvalú platnosť. Vazal bol za poskytnutý

pozemkový majetok povinný seniorovi zachovávať vernosť, vykonávať preňho vojenskú službu a poskytnúť mu finančnú pomoc spravidla v štyroch prípadoch: pri odchode pána na križiacku výpravu, pri pasovaní pánovho najstaršieho syna za rytiera, pri svadbe pánovej najstaršej dcéry a pri zložení výkupného za oslobodenie pána zo zajatia.

Akt pasovania na rytiera vo francúzskom kódexe z 13. storočia

Rytierska výchova

Rytier bol vždy prvorado bojovníkom. Z rytierskej služby vyplývala potreba špeciálnej výchovy a fyzickej i bojovej prípravy rytierskeho dorastu. Systematická výchova chlapcov sa začala spravidla vo veku sedem rokov, keď sa stali pážatami. Popri osvojení si základných dvorských mravov sa dôraz v ich výchove kládol na otužovanie, s cieľom znášať námahu, strádanie a ťažkosti vojnových výprav. K fyzickej príprave patrilo všestranný telesný výcvik, zameraný najmä na beh, skákanie, šplhanie, plávanie, hádzanie veľkých kameňov či kusov dreva, ako aj oštepov. Pážatá si ďalej osvojovali streľbu z luku a jazdu na koni, učili sa používať meč, štít a kopiju. Súčasťou výcviku a zároveň základnou praktickou previerkou bola účasť na love.

V závislosti od fyzickej vyspelosti sa mládenci vo veku 12 – 14 rokov stávali panošmi. Ich výchova pokračovala v kolektíve rovesníkov-panošov a ďalej v službe u niektorého rytiera či feudálneho pána. Vo výcviku panošov sa využívala hra s kvintánou, čo bol vlastne terč v podobe otáčajúcej sa figuríny. V rámci hry sa nacvičovalo viacero prvkov obrannej i útočnej bojovej činnosti: súčinné ovládanie koňa a zbrane, zásahy kopijou, boj mečom či bojovou sekerou, vrhanie oštepov, krytie sa štítom.

Panoš sprevádzal svojho pána do vojny a boja, kde mu všestranne pomáhal.

Rytierska bitka v Manesseho kódexe, ktorý vznikol v Zürichu na začiatku 14. storočia

Nosil rytierovi rezervnú kopiju a ďalšie zbrane, vodil mu koňa, pomáhal mu obliekať ťažké brnenie a pri nasadaní na koňa. Aktom pasovania, ktoré mohlo mať dve formy, a to opásanie mečom, alebo úder mečom, sa panoš stával plnohodnotným rytierom. Enormné výdavky spojené s pasovaním boli však dôvodom, že viacerí adepti zostávali panošmi aj v dospelosti.

Rytieri na bojisku

Stredoveká vojna bola mnohorakým javom, prejavujúcim sa navonok viacerými podobami: obranou, útokom, šarvatkami, manévrovaním, obklúčením či drancovaním. Ťažiskom vojny bola však vždy bitka. Najmä v období vrcholného stredoveku, ktoré sa pokladá aj za klasickú rytiersku dobu, mala bitka ritualizovaný a schematický charakter.

V boji prevažovali individuálne potýčky ťažkoodených jazdcov – rytierov, ktorí sa v bitke snažili preukázať odvahu a statočnosť, čiže presláviť sa. Pechota bola podriadená jazdecku a zväčša plnila iba pomocné úlohy. V boji vojska rytierskeho typu absentovalo taktické vedenie, úlohy jednotlivým šikom či hufom sa vydali pred bitkou, ktorá spravidla nadobudla charakter živelných akcií jednotlivých jazdcov. Veliteľ vojska nariadil začať boj a sám sa do bitky zapojil buď v čelnom šiku, alebo sa obmedzil na jej pozorovanie, takže vlastne nemal možnosť boj riadiť, ani ovplyvňovať jeho ďalší priebeh a výsledok.

Rytieri na koňoch uplatňovali pomerne jednoduchú taktiku. Rytierska bojová zostava sa proti nepriateľskému jazdecku zoskupovala spravidla do línie a proti pechote zväčša do klina. Po nájazde do protivníkovho šiku si každý rytier vybral súpera a snažil sa ho zhoďiť kopijou zo sedla. Potom vytasil meč alebo sekeru či palcát a bojoval proti

ďalším protivníkom. Bitka sa teda atomizovala, čiže rozdrobila do množstva individuálnych súbojov jednotlivých ťažkoodencov.

Až do 14. storočia boli jazdecké rytierske vojská pánmi na európskych bojiskách a konkurovať im mohli iba vojská rovnakého druhu. Rytier si však sám nevystačil, lebo v plnej zbroji nedokázal bez pomoci ani nasadnúť na koňa. Rytierov sprievod spravidla tvorili ďalší 3 – 5 pomocníci, a to zbrojnoš či štítnoň, panoš alebo páža, ľahkoodený jazydec alebo pešiak, ktorý plnil všestranné úlohy počnúc zásobovaním, cez vývednú a strážnu službu až po pomocné úlohy v boji. Táto základná jednotka sa nazývala kopija (lancea, gleve).

Rytierska zbroj

Základom ochrannej zbroje rytiera bolo brnenie. Skladalo sa z krúžkovej košeľe s kapucňou a z krúžkových nohavíc. Drôtené brnenie bolo elastické a zabezpečovalo pomerne dobrú ochranu pred zranením, lebo šípy z luku či kuše ho nedokázali vždy preraziť. Vážilo okolo 15 kg, a len samotná košeľa či skôr sukňa siahajúca do polovice stehien bola utvorená neraz až z 20-tisíc krúžkov, ktoré sa spájali nitovaním.

Postupným zdokonaľovaním a pretvorením plátových prvkov do nákolenníkov, náholenníkov, náplečníkov, rukávov i vesty a ich skombinovaním sa vyvinulo plátové brnenie, ktoré na sklonku stredoveku nadobudlo podobu gotického celoplátového brnenia. Na ochranné oblečenie si bojovník naťahoval súkenný plášť bez rukávov – varkoč, zväčša s heraldickým znakom.

Hlavu rytiera chránila prilba. Spočiatku to bola prilba s krúžkovým závesom bez priezorníka (vizíru), do boja sa nasadzovala ťažká tzv. hrncová prilba s úzkym výhľadovým priezorom, v 14. storočí ju vystriedala vedierková prilba,

ktorá spočívala na rytierových pleciach, neskôr sa používali ľahšie prilby s pohyblivým priezorom. Na prilby sa upevňovali plastické znamenia zvané klenot. Čoraz dokonalejšie brnenie umožnilo postupné zmenšovanie štítu, ktorý nadobudol trojuholníkový tvar.

Základnou útočnou zbraňou rytiera bol ťažší dvojsečný meč. Ako sečná zbraň sa používala aj bojová sekerá, v boji muža proti mužovi neraz dýky. Najrozšírenejšou bodnou zbraňou bola kopija viac ako tri metre dlhá s ostrým kovovým hrotom, občas bola opatrená

Rytier a panoš v Manesseho kódexe

zástavkou, ktorá plnila identifikačnú úlohu. Pohyblivosť aj videnie bojujúceho rytiera boli značne obmedzené. Platilo to aj v prípade rytierovho bojového koňa, ktorý popri vlastnej ochrannej zbroji niesol v boji ťažkoodeného rytiera s hmotnosťou 110 až 125 kg.

Turnaje a zápelenia

Okázalým prejavom rytierskeho spôsobu života boli rytierske turnaje. Boli prípravou a výcvikom na skutočný boj a súčasne príležitosťou na predvedenie individuálnej schopnosti, vyspelosti, odvahy a bojovej zručnosti zúčastnených aktérov. Zároveň sa stali aj obľúbenou zábavou na panovníckych a šľachtických dvoroch. Turnaje prispeli k nebyvalému rozmachu heraldiky, veď erb na štíte, zástava i klenot boli identifikačnou vizitkou každého rytiera.

Stredoveké turnaje a hry upevňovali spolupatričnosť rytierskych družín a zvyšovali kolektívnu aj individuálnu bojaskopnosť. Zároveň prispievali k formovaniu rytierskej mentality, v ktorej dominoval kult odvahy a hrdinských činov.

doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Vojenský historický ústav

Rytiersky turnaj v Manesseho kódexe

Majorka Gabriela Škvareninová,
veliteľka muničného skladu
Nováky

Majorka z muničáku

Keď rodáčka z Topoľčian Gabriela Škvareninová nastupovala v roku 1994 po absolvovaní obchodnej akadémie do Ročnej práporčickej školy žien v Novom Meste nad Váhom, len ťažko si vedela predstaviť, že raz sa stane veliteľkou muničného skladu.

Spomína, že jej rozhodnutie ovplyvnil starší brat, ktorý absolvoval na Vojenskej hudobnej škole v Roudnici nad Labem hru na klarinet a je súčasťou Vojenskej hudby Banská Bystrica.

Na stáži v Obrane

A ako pokračovala kariéra Gabriely? Na Považí absolvovala odbor spisová a archívna služba. Dlhých 17 rokov pôsobila v posádke Topoľčany, menili sa len útvary a funkcie, ktoré zastávala. V roku 1995 nastúpila ako náčelníčka

ka tajnej spisovne novovzniknutého 1. štábného práporu Topoľčany. V roku 1997 ju vyslali na päťročné kvalifikačné štúdium popri zamestnaní na Vojenskú akadémiu Liptovský Mikuláš, odbor andragogika. Prijatím na vysokoškolské štúdium zastávala štábne funkcie ako dôstojníčka pre mobilizačné veci 1. štábného práporu, dôstojníčka pre výchovu a kultúru, náčelníčka personálneho manažmentu práporu podpo-ry velenia domobrany.

Po skončení štúdia ju vymenovali do hodnosti poručík. Na štúdium

dnes už majorka Škvareninová rada spomína. „Zišli sme sa veľmi dobrá partia, v ktorej bolo niekoľko hovorcov z rôznych útvarov. Napríklad dnešný veliteľ 57. samostatného oddielu Martin podplukovník Mário Pažický, bol vtedy hovorcom 5. pluku špeciálneho určenia Žilina, bývalý redaktor vojenského časopisu Obrana nadporučík Vladislav Vavrínek či bývalý úspešný hovorca OS SR major Milan Vanga. Bola som na stáži v redakcii Obrana, na čo veľmi rada spomínam, lebo som spoznala ozbrojené sily zo širšieho pohľadu.“ Pokračuje, že práca hovorkyne ju veľmi naplňovala. „Na pozíciu dôstojníka pre styk s verejnosťou veliteľstva vtedajšej ľahkej brigády, neskôr 1. mechanizovanej brigády Topoľčany som nastúpila v roku 2005 po druhej materskej dovolenke. Zabezpečovala som rôzne akcie na verejnosti pri propagácii OS SR, spolupracovala so školami. Bolo to pekné, ale zároveň veľmi náročné obdobie, keďže bolo nevyhnutné sklbiť povolanie profesionálnej vojačky aj matky. Musím však povedať, že práca ma veľmi bavila, doslova som sa v nej našla. Aby som však získala vyššiu hodnotu, musela som zmeniť pôsobisko a v roku 2012 som sa stala príslušníčkou Vojenskej polície.“

Personalistka i hovorkyňa

Gabriela pôsobila v topoľčianskom útvere ako náčelníčka skupiny vnútorného riadenia, teda zasa personalistka, ktorá ju tak isto zaujíma. Ale prišla ďalšia reorganizácia a v roku 2014 sa presunula do Zemianskych Kostolian do zásobovacej základne. „Bolo to pre mňa nové prostredie a problematika. Postupne som sa do nej dostala. Vtedy ešte plukovník Jozef Ševčík rozhodol, že som vhodným kandidátom na post veliteľa muničného skladu Nováky. Bránila som sa. Dnes to beriem ako to najlepšie, čo sa mi mohlo stať. Šéfujem

Kontrola munície

„V roku 2014 vtedy ešte plukovník Jozef Ševčík rozhodol, že som vhodným kandidátom na post veliteľa muničného skladu Nováky. Bránila som sa. Dnes to beriem ako to najlepšie, čo sa mi mohlo stať.“

výnimočnému kolektívu vyše jeden a pol stovky občanov a vojakov. Do práce chodím s radosťou. Každý deň je pre mňa výzvou, v tejto práci som sa našla a som veľmi spokojná. Aj keď spočiatku to až tak ružovo nevyzeralo, lebo v oblasti munície a streliva som nebola doma,“ priznáva Gabriela.

Osvedčila sa

A aký je pohľad na jej prácu zo strany nadriadeného, veliteľa 42. zásobovacej základne Martin podplukovníka Pavla Tabačára? „Do funkcie nastúpila v neľahkom období pandémie koronavírusu a okamžite bola nútená koordinovať a riadiť činnosť nielen pri plnení úloh skladovania, manipulácie a zabezpečenia materiálu ZT V, ale zosúladiť to aj s prijatými protipandemickými opatreniami. Patrí medzi veliteľov, ktorí pasívne nečakajú na úlohy od nadriadených, ale aktívnym prístupom a návrhmi sa usilujú zlepšovať pracovné podmienky podriadených.“

Martinská základňa je súčasťou 4. pluku logistiky Trenčín. Novácky muničný sklad má najmä delostreleckú, ženijnú a pechotnú muníciu. Určitým špecifikom je, že ako jeden z mála vo-

Vydávanie munície

jenských objektov má v rámci svojho areálu aj súkromnú firmu VOP Nováky. „Snažíme sa čo najlepšie spolupracovať, vychádzať si v ústrety. Okrem toho je u nás dislokované aj Centrum testovania munície a 905. centrum špeciálnej bojovej podpory. Ako veliteľka muničného skladu som zároveň aj veliteľka celého objektu. Zabezpečujeme dozornú a strážnu službu, starostlivosť o sezónnu údržbu celého objektu,“ hovorí majorka Škvareninová.

Inventarizácia

Väčšinou má mužský pracovný kolektív, ale v poslednom období narastá počet žien, aj profesionálnych vojačiek. Sú veľmi šikovné, ale ich nevýhodou je obmedzenie pri manipulácii s ťažkými bremenami. A v Novákoch sa nachádza munícia vo váhovej kategórii aj viac ako 50 kilogramov. Pri inventarizácii, keď treba fyzicky skontrolovať každý kus, bez ohľadu na hmotnosť, je to náročné. „Robia to väčšinou muži a ženy pomáhajú najmä pri zápisoch, výrobe štítkov. Jednou z ich úloh je zásobovať

útvary, ktoré k nám prichádzajú po muníciu. Inventúra? Robila sa každé 3 roky. Od tohto roku prechádzame na 5-ročný cyklus, čo je pre nás dobrá správa.“ Prečo? „Predtým sme museli inventarizáciu začať už vo februári, keď je chladno. Sklady nie sú temperované a práca pri kontrole streliva je naozaj namáhavá,“ vysvetľuje veliteľka muničného skladu.

Útvar má v súčasnosti naplnený takmer na sto percent, s čím sa asi nemôže pochváliť veľa veliteľov. Pripomína, že im pribudli úlohy a treba rozšíriť tabuľky. Pomohol by pri strážení kamerový systém, skladové priestory sú bez elektrickej energie a vykurovania, cestné komunikácie sú v dosť havarijnom stave, chýbajú hygienické zariadenia. Čo je ale horšie, priestor nie je celkom pokrytý signálom, čo v prípade úrazu komplikuje privolanie pomoci. Využívajú vysielacky. Práca na zlepšovaní a skvalitňovaní pracovného prostredia je podľa majorky Škvareninovej ešte veľa. Berie to ako výzvu.

Jozef Žiak • Foto: autor, OS SR

Transport munície

Karatista Klaudio

Nadporučík Klaudio Farmadín je čo do počtu medailí z majstrovstiev sveta a Európy najúspešnejším slovenským karatistom. Je vedúcim oddelenia neolympijských športov Vojenského športového centra Dukla Banská Bystrica.

Venuje sa však aj mládeži v Karate club Farmex Nitra, pred koncom roka zorganizoval už 12. ročník Memoriálu Rudolfa Farmadína a v lete usporadúva pre žiakov na Skalke pri Kremnici medzinárodné letné sústreďenia Farmex Karate Camp, ktoré organizuje už od roku 2002.

Priateľstvo a prísnosť

„Áno, Rudolf Farmadín bol môj otec a tréner. Bol niekoľkonásobným majstrom Slovenska a bývalého Československa a bol tu super chlap,“ povie s úctou bronzový medailista z Majstrovstiev sveta v Madride (2002) aj v Mexiku (2004) či zo Svetových hier v Duisburgu (2005), ako aj nositeľ striebra z Majstrovstiev Európy v Bratislave (2007) a bronzový európsky medailista zo šiestich ďalších kontinentálnych šampionátov. Trojnásobný víťaz svetových univerziád a druhý v ankete slovenský Karatista storočia

(2000) s úsmevom pokračuje: „Je fakt, že som vyrástol na tatami a s filozofiou karate žijem celý život, ale v rámci rela-

xu si rád pozriem aj atletiku, futbal či hokej a užívam si, keď môžem cestovať so svojou rodinou.“

Minister obrany František Kašícký odovzdáva 25. júla 2007 Klaudiovi Farmadínovi ocenenie za výkon na majstrovstvách Európy v karate

Do Dukly Banská Bystrica prišiel z Nitry v roku 2001 ako vojak základnej služby, ale už zlatom, striebrom aj bronzom ovenčený borec z európskych mládežníckych šampionátov. „Dukla pre mňa vytvorila najlepšie podmienky a ak som mal dovedy vysoké ciele, tu sa moja motivácia ešte zduplovala. Na jednej strane som si tu našiel veľa priateľov, na strane druhej prísne podmienky a profesionálny prístup, čo mi dokopy ladilo a snažil som sa v Dukle udržať.“ Po vojenčine chvíľu reprezentoval VŠC ako civilný zamestnanec, potom ako vojenský profesionál. Trénerstvo so zameraním na karate vyštudoval na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici a má najvyššiu trénerskú kvalifikáciu. A ak Klaudio vo farbách Dukly získal na vrcholových medzinárodných podujatiach pre Duklu a Slovensko 22 medailí, ďalší karatisti z VŠC ich vybojovali nateraz sedem. Napríklad na európskom šampionáte v roku 2022 Ingrid Suchánková zvíťazila a Miroslava Kopúňová bola druhá.

Pravdaže, úspešní sú aj reprezentanti v ďalších neolympijských športoch, ktoré sú súčasťou oddelenia VŠC, ktoré vedie nadporučík Klaudio Farmadín. Napríklad z vlaňajších majstrovstiev Európy vo fitness si priviezli až 15 medailí, z majstrovstiev sveta vo fitness a kulturistike rovnaký počet. Výborná bola predvlaňajšia zlatá medaila v silovom trojboji žien či vlaňajšia bronzová medaila z majstrovstiev sveta v horskom behu. Zarezovalo tiež druhé miesto z majstrovstiev Európy a tretie z majstrovstiev sveta vo vodnom motorizme, máme aj bronzovú z majstrovstiev sveta v kickboxe a desiatničku Moniku Chochlíkovú, mnohonásobnú

„Niekedy je človek unavený, sklamaný, prekonáva rôzne krízy, ale vždy príde niečo, čo mu dodá energiu. Spravidla sú to šikovní zverenci. Najnovšie je to aj moja osemročná dcéra Karolínka, ktorú karate veľmi baví, a ďalší jej rovesníci v našom klube.“

majsterku sveta v bojových umeniach, predvlní vyhlásili za druhú najlepšiu ženu na svete v rámci neolympijských športov.

Tvrdosť a trpezlivosť

Šesť stoviek pretekárov zo 60 klubov zastupujúcich 11 krajín – od päťročných dievčat a chlapcov až po kategórie seniorov – to bol už 11. nitriansky Memoriál Rudolfa Farmadína v karate, za

ktorého organizáciou stojí jeho syn Klaudio. „Ide najmä o mládežnícky turnaj, ktorý sme pôvodne organizovali pre necelú stovku detí, ale keď som videl ten skvelý záujem školákov a dorastencov, nedalo mi.“

Dodáva, že nie raz sa už stalo, že ho oslovili školáci so slovami: „Pán tréner Klaudio, vy ste trénovali s mojím otcom. Nezobrali by ste aj mňa? Vtedy si človek uvedomí, ako ten čas letí.“ Keď sa Klaudia Farmadína pýta, či niekedy už nechcel hodiť tú svoju karatistickú „flintu do žita“, odpovedá: „Niekedy je človek unavený, sklamaný, prekonáva rôzne krízy, ale vždy príde niečo, čo mu dodá energiu. Spravidla sú to šikovní zverenci. Najnovšie je to aj moja osemročná dcéra Karolínka, ktorú karate veľmi baví, a ďalší jej rovesníci v našom klube.“ A akí by mali byť, aby boli úspešní? „Musia mať motiváciu a potom aj sami rýchlo zistia, že musia trénovať navyše, že večerný tréning nestačí. Ak sú na seba tvrdí a prísni, úspech sa dostaví. No nie hneď. Súčasťou úspechu je aj trpezlivosť.“

Klaudia Farmadína mrzí, že karate, ktoré má obrovskú členskú základňu na celom svete, nezaradili ani na tohtoročnú olympiádu v Paríži, ani na tú v roku 2028 v Los Angeles. „Olympijskú premiéru sme mali na OH 2020 v Tokiu, pričom samotná olympiáda sa pre covid konala v roku 2021. Bohužiaľ, karate dostalo len štatút doplnkového športu, nebolo do programu olympiád zaradené natrvalo, čo vnímam ako nefér, pretože som presvedčený, že karate na OH patrí, lebo je to úžasný šport.“

Klaudia Farmadína mrzí, že karate, ktoré má obrovskú členskú základňu na celom svete, nezaradili ani na tohtoročnú olympiádu v Paríži, ani na tú v roku 2028 v Los Angeles. „Olympijskú premiéru sme mali na OH 2020 v Tokiu, pričom samotná olympiáda sa pre covid konala v roku 2021. Bohužiaľ, karate dostalo len štatút doplnkového športu, nebolo do programu olympiád zaradené natrvalo, čo vnímam ako nefér, pretože som presvedčený, že karate na OH patrí, lebo je to úžasný šport.“

Pavol Vitko

Foto: VŠC Dukla, TASR, archív K. F.

Sústredenie s mládežou na Skalke

Z reprezentačnej kariéry

20 rokov Úradu pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality

Uľahčil integráciu do NATO

Všetky vojnové konflikty a vojenské operácie, alebo misie, na ktorých sa príslušníci aliančných armád v uplynulom období zúčastnili, by boli nemysliteľné bez obrannej štandardizácie či kodifikácie. Lebo mnoho armád NATO používa rozmanitú techniku, výzbroj a bez nich by bola reálna súčinnosť, a najmä logistické zabezpečenie armád nemožné.

S pomínanú problematiku riešili aj slovenské ozbrojené sily po našom vstupe do NATO. Aj preto bol 1. mája 2004 zriadený na základe zákona Národnej rady Slovenskej republiky č.11/2004 Z. z. Úrad pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality (ÚOŠKŠOK) so sídlom v Trenčíne.

Trenčiansky úrad jubuluje

Riaditeľ úradu Ing. Emil Košút konštatuje: „Úrad je národnou autoritou v oblasti obrannej štandardizácie, kodifikácie a štátneho overovania kvality. Zastupuje Slovenskú republiku v 12 pracovných skupinách v rámci NATO a v Európskej obrannej agentúre (EDA). Spolupracuje s ministerstvami a ostatnými orgánmi štátnej správy, vysokými školami a právnickými a fyzickými osobami, ktoré sú podnikateľmi. Úrad spolupracuje s partnerskými úradmi v zahraničí a má uzatvorené bilaterálne dohody. Vykonáva štátne overovanie kvality na účely obrany pre domácich a zahraničných odberateľov a uskutočňuje bezplatne audity kvality pre dodávateľov produktov na účely obrany.“ Úrad zabezpečuje dohľad nad kvalitou dodávaných produktov na účely obrany, ale zároveň neustále zlepšuje a vyhodnocuje svoje vnútorné procesné úkony. V tomto kontexte sa viackrát zúčastnil súťaže o Národnú cenu za kvalitu. V roku 2013 získal ocenenie – víťaz súťaže Národná cena Slovenskej republiky za kvalitu v kategórii C1 – organizácie štátnej správy.

Úrad je orgánom štátnej správy s celoslovenskou pôsobnosťou v oblasti obrannej štandardizácie, kodifikácie a štátneho overovania kvality. Je rozpočtovou organizáciou, ktorá je svojimi príjmami a výdavkami napojená na štátny rozpočet

prostredníctvom rozpočtovej kapitoly Ministerstva obrany SR. S trochou zveličenia možno povedať, že bez vzniku a plnohodnotného fungovania úradu by nebolo možné reálne zapojenie našich ozbrojených síl do každodenného života NATO, jeho aktivít.

Úrad pozostáva z odboru obrannej štandardizácie, odboru kodifikácie a odboru štátneho overovania kvality. Obranná štandardizácia je proces spracúvania, prijímania a implementácie obranných postupov, projektov a terminológie Severoatlantickej aliancie potrebných na dosiahnutie a udržanie Alianciou požadovanej úrovne interoperability a na jej zvyšovanie. Rovnako aj proces spracúvania, schvaľovania a vydávania slovenských obranných štandardov. Zahŕňa aj odporúčania na využitie postupov pri vykonávaní medzinárodnej spolupráce. Interoperabilita je schopnosť ozbrojených síl členských štátov Aliancie a partnerských krajín spolupracovať účinne, výkonne a súdržne na dosiahnutí taktických, operačných a strategických cieľov.

Potrebná štandardizácia NATO

Štandardizačný dokument predstavujú: štandardizačná dohoda, štandardizačné odporúčanie, spojenecký štandard a podporný štandardizačný dokument. Štandardizačná dohoda (STANAG) je štandardizačný dokument Aliancie, ktorým sa členské štáty dohodli úplne alebo čiastočne, s výhradou alebo bez výhrady implementovať v ňom uvedený spojenecký štandard na splnenie požiadaviek interoperability.

Kodifikácia je logistický systém zabezpečujúci identifikáciu, popisanie, zatriedenie a skladové číslovanie položiek zásobovania jedinečnými identifikačnými kódmi. Kodifikácia obsa-

huje celý súbor služieb na vykonanie identifikácie, klasifikácie a pridelenie skladového čísla jednotlivým položkám zásobovania, registráciu ich výrobcov a dodávateľov s cieľom zaviesť a udržiavať jednotný jazyk pre zásobovanie krajín NATO, ktorý spočíva v koncepcii – jedna položka – jedno skladové číslo.

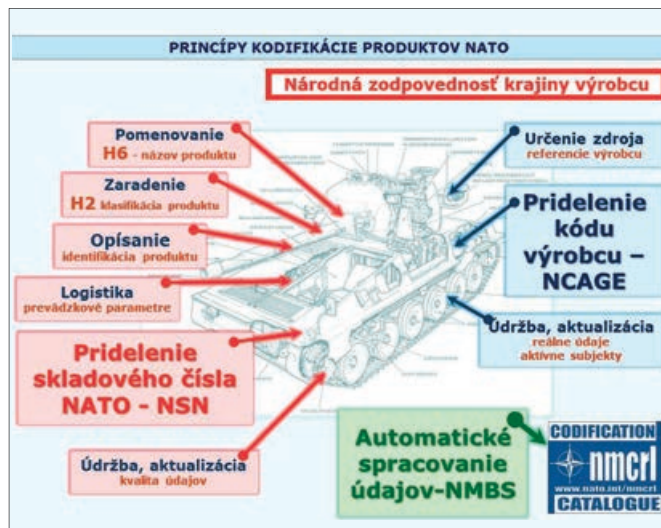
Kodifikácia NATO obsahuje údržbu súčasných údajových registrov so záznamami a vytváranie aktualizovaných informácií pre všetky štáty, ktoré sú registrované ako používatelia príslušných položiek. Bez toho by len veľmi ťažko mohla prebiehať reálna spolupráca jednotlivých armád členských štátov NATO nielen v mierových časoch, ale najmä počas ich spoločného pôsobenia vo vojenských operáciách a misiách. Veľmi výrazne sa to napríklad ukázalo v rámci misií v Iraku či v Afganistane. A v súčasnosti pri posilňovaní východného krídla Aliancie v rámci Predsunutej prítomnosti NATO (aj na území Slovenska).

Kodifikácia produktov v Slovenskej republike znamená vykonávanie postupných procesov na získavanie, spracúvanie a aktualizáciu údajov o produkte a o jeho výrobcovi, ktorého výsledkom je súbor riadiacich údajov potrebných pre celý životný cyklus produktu, ktorý je systémovo a elektronicky spracovaný a technicky zosúladený s kodifikačným systémom Aliancie.

Pomôcka pre logistov

NMCRL (NATO Master Catalogue of References for Logistics) je hlavná logistická databáza NATO. Služi ako multijazykový hlavný katalóg referencií NATO pre logistiku. Je udržiavaná ako databáza v reálnom čase na internete (NMCRL-WEB) a aj ako offline databáza na použitie na akomkoľvek počítači bez pripojenia na internet (NMCRL-OFFLINE). Je to cenný nástroj pre logistov, akvizičných pracovníkov, výrobcov a dodávateľov. Poskytuje informácie o technike, o náhradných dielcoch, o ich výrobcov a dodávateľoch a poskytovateľoch služieb krajinám NATO. Všetky tieto informácie sú získavané z národných kodifikačných databáz používateľských krajín Kodifikačného systému NATO (NCS) a sponzorovaných krajín NATO a AC/135. Hoci NMCRL bol pôvodne navrhnutý pre logistov NATO, ukázalo sa, že je aj neoceniteľným nástrojom pre logistov a civilné spoločnosti krajín, ktoré nie sú členmi NATO. Produkt má celosvetovú distribúciu. Hlavnou výhodou NMCRL je okrem jednoduchého použitia a rýchleho vyhľadávania a extrahovania údajov, že obsahuje všetky skladové čísla NATO pridelené krajinami NCS. NMCRL je tiež dôležitý pre každú organizáciu, ktorá chce obchodovať s ozbrojenými silami na celom svete. NMCRL je publikovaná aj v slovenskom jazyku a je k dispozícii na základe ročného predplatného.

Katalóg NMCRL je denne aktualizovaný Agentúrou NATO pre podporu a obstarávanie NSPA (NATO Support and Procurement Agency), na základe elektronických transakcií používateľských krajín.

Bez ŠOK-u to nejde

Štátne overovanie kvality (ďalej len ŠOK) je proces, v ktorom Úrad pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality zisťuje plnenie zmluvných požiadaviek na kvalitu produktov, koordinuje a usmerňuje plnenie úloh v oblasti štátneho overovania kvality v súlade so zákonom NR SR č. 11/2004 Z. z. o obrannej štandardizácii, kodifikácii a štátnom overovaní kvality výrobkov a služieb na účely obrany v znení neskorších predpisov. Dávnejšie spomínané úlohy zabezpečoval systém tzv. vojenských zástupcov v podnikoch a zariadeniach, ktoré vyrábali produkty pre rezort obrany.

CoC (Certificate of conformity) – je vyhlásenie výrobcu o zhode produktu so zmluvnými požiadavkami vydávané v rámci členských štátov NATO. Obsahuje vyhlásenie výrobcu alebo dodávateľa produktu o zhode produktu so zmluvnými požiadavkami a vyhlásenie príslušného úradu v krajine výrobcu o vykonaní štátneho overovania kvality podľa štandardizačnej dohody NATO STANAG 4107.

Celým procesom obrannej štandardizácie, kodifikácie a štátneho overovania kvality musia prejsť všetky výrobky, zbrane, zbraňové systémy, ktoré sa zavádzajú do výzbroje našich ozbrojených síl. Rovnako je to aj v prípade výrobkov nášho obranného priemyslu a jeho exportu do zahraničia. Podľa riaditeľa Emila Košúta sú v poslednom období špecialisti trenčianskeho úradu napríklad za zavádzaním novej techniky do OS SR. Či už ide o obrnené transportéry Patria AMVXP 8x8, guľomety Minimi, stíhacie lietadlá F-16, dopravné lietadlá Spartan, vrtuľníky Black Hawk UH-60 M, systémy protivzdušnej obrany MANTIS, tanky Leopard 2A4, 155 mm samohybné kanónové húfnice Zuzana 2, pásové obrnené vozidlá CV-90 s 35 mm kanónom, nové 3 D radary a mnohé ďalšie.

Jozef Žiak • Foto: ÚOŠKŠOK

Rukopis ÚOŠKŠOK nesie zavádzanie Patrie AMVXP 8x8 do Ozbrojených síl SR...

...a rovnako aj pásové obrnené vozidlo CV-90

GRANIT
HOTEL

LETNÁ DETSKÁ REKREÁCIA

TÁ PRAVÁ ZÁBAVA PRE DETI

AJ V TOMTO ROKU SA VAŠE DETI MÔŽU TEŠIŤ NA LETNÚ DETSKÚ REKREÁCIU V HOTELOCH GRANIT SMREKOVICA A V TATRANSKÝCH ZRUBOCH.

TÁBORY ORGANIZOVANÉ V HOTELOCH GRANIT SÚ KAŽDOROČNE VYHLADÁVANOU DETSKOU REKREÁCIOU, KTORÁ JE ZÁRUKOU DOBREJ ZÁBAVY A NOVÝCH PRIATEĽSTIEV.

Okrem celodennej stravy a pitného režimu majú deti zabezpečené celodenné aktivity, zaujímavý program i športové vyžitie. V Hoteli Granit Smrekovica si deti oddýchnu od ruchu mesta v prostredí lesa na hrebeni Veľkej Fatry a rozsiahlych trávnatých plôch. V Hoteli Granit Tatranské Zruby je okrem vysokohorskej prírody bonusom aj ľahká dostupnosť do okolia Vysokých Tatier. Obe lokality majú pre deti pridanú hodnotu, keďže ide o horské prostredie s kvalitným ovzduším.

Nepremeškajte príležitosť dožiť sa svojim deťom krásne letné zážitky. Prihlášky na letný detský tábor je nutné zaslať na Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia do 3. 5. 2024, pričom výber uchádzačov bude prebiehať do 24. 5. 2024.

Viac informácií o Hoteloch Granit nájdete na www.granithotels.sk.

MILITARY ENGLISH

MILITARY SURVIVAL

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: Army Staff Sgt. True Thao, defense.gov

When it comes to **self preservation** and survival skills, there is no better specialists to learn from than the men and women of the military. For them, especially for those who have been in combat, survival is everything, and they have **honed the relevant art** to perfection.

It is a common **misconception** that soldiers are trained to eliminate the enemy and everything else comes second. Members of the armed services are taught to evaluate dangers, and to use the environment and materials it provides to survive in a variety of situations. Normally, such evaluation starts with means of escape – be it a vehicle or an exit route. If no such escape is possible or **feasible**, the next step is the cataloging of tools and materials available: to build a shelter, to signal for rescue, to provide **sustenance** and to secure protection against **elements**.

The military must be able to survive in any environment. The best soldiers can adapt to their surroundings and act accordingly with specific gear, tools, and skills. These include hunting, **striking camp** and fire, finding water, environmental navigation, **CPR** and **wound dressing**, SOS signaling and such.

A true survivalist – military or otherwise – should not leave his home or camp without a survival EDC, an acronym that stands for “Every Day Carry”. The everyday carry philosophy is built upon the **cornerstones** of utility and preparedness. Each component of the EDC should serve a purpose or have at least one specific, useful function. The Swiss Army Knife used to be a favorite among the EDCs; today, multipurpose tools such as the **fabled** Leatherman are in fashion. They provide tools for cutting and slicing, opening a bottle or a can, screw and unscrew nuts and bolts, saw a piece of wood for **kindling**. There are combat knives on the market that feature **hollow handles** containing fishing kits, waterproof matches, water purification tablets, **flints**, and other useful tools. Military survivalists A paracord and carabiners might **come in handy** for hauling yourself or someone else out of a jam. Of course, a handgun with ammo is essential in life and death situations.

Being able to navigate is crucial for getting out of the wilderness alive. There are three types of navigating in an open outdoor environment: solar, **celestial**, and magnetic. It is necessary to master all three to survive, since

combat deployment varies and often than not you will find yourself not only in unfamiliar terrain but in a strange ecosystem **to boot**.

Departments of defense around the world provide survival-focused military trainings for their personnel. The courses cover outdoor survival skills since many armed conflict situations can leave service members stranded in hostile territory without easy access to essential resources; evasion techniques to avoid detection by hostile units; and even escape strategies in case one gets captured by enemy units.

QUESTIONS:

1. Prečo by mal každý príslušník OS SR absolvovať výcvik prežitia?
2. Ktoré tri typy navigácie v prírode rozlišujeme?
3. Čo sa skrýva pod skratkou EDC?

GLOSSARY

- **self preservation** /self ˌpreʒərˈveɪʃən/ – sebazáchova;
- **honed the relevant art** /hoʊnd ðə ˈrɛləvənt ɑːt/ – zdokonalili príslušné umenie;
- **misconception** /mɪskənˈsepʃən/ – mylná predstava;
- **feasible** /ˈfiːzəbəl/ – realizovateľný, uskutočniteľný;
- **sustenance** /ˈsʌstənəns/ – obživa, potrava;
- **elements** /ˈɛləmənts/ – (v kontexte) živly;
- **striking camp** /ˈstraɪkɪŋ kæmp/ – rozložiť tabor;
- **CPR** /si-pi-ɑːr/ – kardiopulmonálna resuscitácia;
- **wound dressing** /wʊnd ˈdresɪŋ/ – obväzovanie rán;
- **cornerstones** /ˈkɔːrnərˈstoʊnz/ – základné stavebné kamene;
- **fabled** /ˈfeɪbld/ – slávny, ospevovaný;
- **kindling** /ˈkɪndlɪŋ/ – triesky na podpalovanie;
- **hollow handles** /ˈhaloʊ ˈhændəlz/ – duté rúčky;
- **flints** /flɪnts/ – kresadlá;
- **come in handy** /kʌm ɪn ˈhændi/ – zísť sa (na niečo);
- **celestial** /səˈlestʃəl/ – nebeské;
- **to boot** /tu but/ – na dôvažok

kpt. Ľuboš Kohút
starší kaplán 62. spojovacieho práporu Ružomberok

Pravda či hoax?

Ryšaví ľudia sú posadení diablom, púšťanie žilou je vynikajúci liek na všetko a Zem je plochá. Smiešne, však? A čo povieť na toto: testovacou tyčinkou sa do tela zavádza čip na ovládnutie človeka, všetko riadia ilumináti a Fínsko nejestvuje, je to len tajná vojenská základňa USA. Je až tak ďaleko, že by som napokon uveril, že človek vedľa mňa je môj nepriateľ, že môžem znásilniť susedu a zabiť jej muža; veď sú to fašisti. Že život nemá zmysel a dobrovoľný odchod z neho, keď so sebou vezmem aj mnohých iných, je to najmilosrdnejšie riešenie.

Nielen to, že pomaranč je oranžový a Zem guľatá je pravdou, no aj fakt, že ty pochádzaš z lásky a tá zasa z Lásky, ktorú ľudia volajú Boh. Že si božie dieťa, tvoj život je unikátny a ty výnimočný. Že všetky problémy sa dajú vyriešiť, ba posilnia ťa a že život sa nekončí smrťou, ale ďalej pokračuje v nádhernej podobe. Za pravdou či lžou sa ukrýva reálna duchovná bytosť; dobrá či zlá.

Užitočnejšie ako vysvetľovať nebezpečenstvo lži a nádhery pravdy sa mi javí vykonať „koperníkovský obrat“, a to introspekciu. To ako človek vníma svet, záleží len od neho samého. Budujeme si svoje vnútro a potom sa kloníme viac k svetlu pravdy, alebo umožňujeme temnote usadiť sa cez lož v našej duši. My sami budovaním či rúcaním seba sa disponujeme pre vnímanie všetkého. Zanedbávanie duchovného života je koreň mnohých, ak nie všetkých problémov. Duchovne oslabení či nevedomí sa stávajú nesvojprávnou duchovnou bytosťou; ovcou v stáde, woodoo bábkou v rukách démona. Potom už nerozoznávame biele a čierne, anjela a diabla. Duchovné sebazdokonaľovanie je preto nevyhnutné pre naše prežitie. Spolu s gréckou múdrosťou môžeme hľadať harmóniu tela i ducha, meditovať v prírode, pracovať na svojom očisťovaní a posväcovaní či, ak chcete, zlepšovať si svoju karmu.

Preto želám sebe aj vám ochotu pracovať na krásnej svojej duši.

Náš priateľ hlad 2

Vieme, že trénovať hlad môže pomôcť vojakom prečkať náročné podmienky a zlepšiť kvalitu života. Aké sú ďalšie prínosy hladovky?

Ľudský organizmus je prispôsobený na recykláciu poškodených častí. Autofágia je proces, pri ktorom dochádza k rozkladu a recyklácii poškodených buniek v tele, ničeniu vírusov a baktérií s cieľom dosiahnuť rovnováhu v organizme. Prospešnými prínosmi hladovania je napríklad redukcia hmotnosti, zlepšenie metabolizmu, zlepšenie nálady a kognitívnych funkcií, protizápalové vlastnosti a spomalenie procesu starnutia.

Zaujímavosť

Škót Agostino „Angus“ Giuseppe Barbieri (1939 – 1990) bol rekordmanom v hladovaní. Hladovkami proti obezite bojoval od 60. rokov a počas experimentu v roku 1973 dokázal prežiť bez jedla neuveriteľných 392 dní. Za tento čas schudol z 206 kg na 81 kg. Počas celého trvania pôstu nejedol pevnú stranu, prijímal najmä vodu, čaj, kávu, elektrolytické nápoje a vitamíny. Treba zdôrazniť, že bol počas celého trvania experimentu pod neustálym dohľadom lekárov.

Angus Barbieri za 392 dní schudol z 206 na 81 kg

Moja skúsenosť

Začiatkom roka 2021 som experimentoval s hladovaním a dokázal som pomerne jednoducho schudnúť z rovných 100 kg na 84 kg. Mne osobne vyhovoval protokol 16-8. Prvé jedlo dňa som jedol o 12:00 a posledné jedlo o 20:00. Tento režim mi dopomohol k udržaniu kardiolického deficitu.

Tipy a rady:

- Zo začiatku určite budete pociťovať hlad. To má za následok hormón s názvom ghrelín. Pocit hladu budete pociťovať najmä v časoch, keď ste boli zvyknutí jesť. Po pár dňoch pocit hladu prestane. Striktne dodržiavajte pitný režim. Hlad je často skutočne len prezlečený smäd.
- Voľte primárne výživné jedlá s rozumne rozloženým podielom makronutrientov podľa vášho životného štýlu a potrieb.
- Ak pravidelne športujete a chcete zaradiť čiastočné hladovanie, snažte sa načasovať si prvé jedlo dňa čo najskôr po tréningu. Jedlo by malo byť rýchlo vstrebateľné a výživné. Vhodnou voľbou môže byť proteínový nápoj a ovocie.

Zhrnutie

Hladovanie prináša zaujímavé benefity. Samozrejme, tréningom budete odolnejší aj v prípadných nepredvídateľných podmienkach, ktoré sa môžu vo vojenskom živote vyskytnúť. Predovšetkým **začnite postupne**. Nevrhňte sa hneď do režimu 16-8, pretože to bude náročné a je väčšia pravdepodobnosť, že s tým seknete. Je to ako s každým iným tréningom. Nemôžem chcieť prísť na atletický štadión a ihneď zabehnúť 3 000 metrov za 12 minút. Takisto začínam v menšom a postupne sa zlepšujem. Tu to platí rovnako. Začnite napríklad oddialením raňajok (ak je to možné) a predĺžte si interval, až kým sa dostanete na 16-8.

Želám vám veľa odhodlanosti, pravidelný a primeraný pocit hladu.

por. Mgr. Lukáš Danko
telovýchovný pracovník
14. tankového práporu Trebišov

OBRAŇA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXXII.
• č. 5/2024 • Redakčná uzávierka 22. 4. 2024 • Do výroby zadané 26. 4. 2024
• Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 30 30 37, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 30 30 38, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v. v., tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 30 30 39, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk
• Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ
• Adresa: Mesačník OBRAŇA, Ministerstvo obrany SR, Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

npor. Zuzana Sabo
psychologička 51. krídla Prešov

Nestrácajme svoj čas časom iných

Ak si človek váži svoj životný čas a seba v ňom, veľmi dobre vie, aké zbytočné je zaoberať sa inými ľuďmi bez ich prítomnosti. Aké zbytočné a k ničomu nevedúce sú dlhé hodiny analyzovania správania sa, konania, prístupu zo strany iných. Často svoj čas trávim klebetením o iných za ich chrbtom. Vytvárame si vlastné úsudky, domnienky, nič nehovoriace závery, pričom nepoznáme životy, ani pravdy iných ľudí. Vyplňame a zabijame svoj drahocenný čas prázdnyimi rečami o iných.

Ak sa zaoberáme inými ľuďmi aj vtedy, keď nemusíme, znamená to, že máme veľa voľného času. Čas, ktorý by sme mohli využiť na niečo efektívne a zmysluplné pre nás. Zaoberaním sa druhými za ich chrbtom sú v podstate prázdne reči, klebety, ktorými si druhých ešte viac vtahujeme do života. Ak o niekom neustále rozprávame, znamená to, že práve my máme s daným človekom problém. Máme problém spracovať informácie o ňom a prijať ho takého, aký je. Máme problém zmieriť sa s tým, čo robí druhý a myslíme si, že keď budeme o ňom rozprávať za jeho chrbtom, náš problém sa vyrieši. Opak je však pravdou; čím častejšie sa zaoberáme druhými, tým úpenlivejšie sú prítomní v našom živote. Ich problémy, riešenia, klady, zápory a životy. Ak niečo od druhých chceme, povedzme im to priamo do očí. Keď sa naučíme hovoriť to, čo si myslíme o iných v ich prítomnosti, odrazu sa naše myšlienky, úvahy a niekedy až konšpirácie selektujú do zopár konkrétnych viet a informácií a my zistíme, ako veľa času sme si pre seba uchovali.

Ak máme nutkavý pocit zaoberať sa niekým iným, je dobré si uvedomiť, že venovaním času samým sebe získame oveľa viac. Spomeňme si, čo všetko sme ešte chceli stihnúť, urobiť alebo sa naučiť. Prestaňme rozprávať o druhých bez ich prítomnosti a využime svoj čas zmysluplne. Človek, ktorý si váži svoj čas, rieši seba, kým človek, ktorý si svoj čas neváži, stále rieši niekoho iného.

NA
MOMENT:

military

mental
health

[chvíľa
pre duševné
zdravie]

OCHRAŇOVAŤ ČI ZOCELIŤ?

AKO V DEŤOCH POSILNIŤ ZVLÁDANIE ŽIVOTNÝCH ŤAŽKOSTÍ.

Zoči-voči prekážkam a stresom (domáce úlohy, písomky, hádka s kamarátom), majú dnešné deti tendenciu prepadať zúfalstvu a vzdávať sa. Súčasné deti deprimuje aj bežný neúspech. Akoby „stratili“ schopnosť zvládať nepriaznivé situácie — psychickú odolnosť.

ODOLNÉ DIEŤA

Rodičia svoje deti príliš chránia pred životnými ťažkosťami (napr. neúspech, konflikt s rovesníkmi, fyzické nepohodlie).

Život dnešných detí je zahltený organizovanými aktivitami, ktoré ich naučia konkrétne zručnosti, ale už to nie je celkom ich čas. Deti netrávia voľný čas neorganizovanou hrou s kamarátmi vonku, ako to robili ich rodičia, ale navštevujú krúžky, tréningy či doučovanie. Nemajú čas zistiť, čo ich vlastne baví a organizovaná zábava sa môže stať ďalšou povinnosťou, kde sa od nich tak ako v škole opäť očakáva nejaký výkon.

Voľná hra bez dozoru je pre vývoj odolnosti dôležitá. Nie je len hrou, ale aj tréningom motoriky a orientácie v čase a priestore, mladšie deti učí hľadať svoju úlohu v kolektíve, staršie zodpovedať za slabších členov partie.

Presýtená pozornosť dieťaťa, ak dieťaťu po krúžkoch zvýši nejaký čas, časť z neho strávi na sociálnych sieťach, hraním hier alebo sledovaním videí – takmer nikdy nezažíva nudu, čím prichádza aj o chvíľu „byť sám so sebou“.

Chvilke ničnerobenia bez koncentrovanej pozornosti a zdanlivá „nuda“ sú pre mozog dieťaťa dôležitý stav, v ktorom sa triedia myšlienky, spracovávajú spomienky, a tým sa utvára osobnosť.

DESATORO ODOLNOSTI

1. Neriešme všetky problémy namiesto detí.

Dieťa prekážky nutne potrebuje, aby mohlo silnieť. Neznamená to však „čo ťa nezabije, to ťa posilní“, pretože možno nezabije, ale poškodí (niekedy nenávratne).

2. Rozlišujeme, čo je pre dieťa len nepríjemné a čo už nebezpečné.

Vnímajme emóciu, ktorú dieťa cíti, a zhovárajme sa s ním o tom.

3. Nenavrhujeme ihneď riešenie.

Opýtajme sa dieťaťa, ako by to riešilo samo, povzbudíme ho v tom. Podporíme pocit kontroly nad vlastným životom a psychickú odolnosť.

4. Vložme sa do riešenia iba v situáciách, ktoré by dieťa samo nezvládlo.

5. Podporujeme dieťa v tom, čo ho baví.

6. Rozvíjame jeho silné stránky.

Prežitý úspech neskôr v čase krízy slúži ako zdroj sily.

7. Nezahlcujeme dieťa aktivitami.

8. Učme deti požiadať o pomoc.

9. Budme vzorom v riešení svojich problémov.

Dieťa vidí, či svoje problémy aktívne riešime, alebo sa z toho zosypeme a obviňujeme celý svet.

10. Budme oporou.

Blízkou osobou, na ktorú sa môže dieťa obrátiť.

mjr. PhDr. Ivana SLYŠKOVÁ

NÁČELNÍČKA, ODDELENIE PSYCHOLOGICKÝCH A SOCIOLOGICKÝCH ČINNOSTÍ,
PERSONÁLNY ÚRAD OS SR, Liptovský Mikuláš

Riadim sa mottom: „*Pracovať a žiť sa tým, čo nás naplňa, mať prácu snov, nemusí byť privilegium pre vyvolených.*“

Ako náčelníčka mám možnosť byť súčasťou tímu odborníkov, s ktorými sa snažíme stále skvalitňovať prácu v oblasti psychológie, výberu personálu, rozvojových a podporných programov, či už prostredníctvom analýz súčasnej generácie, cez výber a rozmiestňovanie profesionálnych vojakov na špecifické pracovné pozície. Nemenej dôležité je pre mňa participovať na vzdelávaní profesionálnych vojakov, študentov Akadémie ozbrojených síl gen. M.R. Štefánika a frekventantov rôznych vzdelávacích kurzov. Venujem sa najmä rozvoju personálu, líderstvu, generačným trendom, hodnotám a kultúre organizácie.

Puška v strome

Základom výzbroje povstaleckej 1. čs. armády na Slovensku boli opakovacie pušky. Zbrane pochádzali zo skladov slovenskej armády, ktorá používala výzbroj československého, nemeckého a rakúsko-uhorského pôvodu.

Okrem menšieho počtu starších zbraní systému Mannlicher to boli najmä opakovacie pušky vz. 23 a vz. 24 systému Mauser. Tieto zbrane poslúžili ako základ výzbroje armády a tvorili spolu s pištoľami vz. 22 a vz. 24 osobné zbrane vojakov slovenskej a povstaleckej armády.

Vyrábali sa aj na Považí

Po prvej svetovej vojne Československo zakúpilo linku na výrobu pušiek Mauser a tieto pušky sa postupne stali aj štandardnou zbraňou československého vojaka. Po viacerých úpravách pôvodnej pušky do armády zaviedli vz. 23 a neskôr definitívny vz. 24. Pušky sa vyrábali v Zbrojovke Brno a pomerne hojne boli exportované do celého sveta. V 30. rokoch 20. storočia pristúpila československá armáda v súvislosti s nástupom nacizmu k modernizácii a zabezpečeniu armády pre prípad vojny s nacistickým Nemeckom. Výroba pušiek vz. 24 sa zaviedla aj na Slovensku v Považskej Bystrici, kde postavili Závod II Zbrojovky Brno.

Po rozpade Československa zdedila slovenská armáda výzbroj a výstroj svojej československej predchodkyne. Počet pušiek vz. 23 a vz. 24 vo výzbroji slovenskej armády bol dostatočný, aj keď časť mobilizačnej potreby musela byť pokrytá staršími puškami systému Mannlicher. Postupne používaním a bojovým nasadením zbraní došlo nielen k ich bojovým stratám, ale aj značnému technickému opotrebovaniu.

Adaptácia na granátomet

Pušiek sa tak už v prvej polovici vojny nedostávalo a tento stav sa nepodarilo plne odstrániť. V prípade starších pušiek vz. 23 bola snaha ich odsunúť na „druhú koľaj“ a vybaviť nimi jednotky Pracovného zboru Národnej obrany.

Vzhľadom na nedostatok pušiek sa tento plán nerealizoval a oba vzory slúžili v rámci celej armády. Úbytok riešili nákupom menšieho množstva pušiek vz. 24 v roku 1942 a najmä nákupom náhradných dielcov od výrobcu Zbrojovka Brno, závod II Považská Bystrica. Okrem opráv pušiek vz. 23 a vz. 24 došlo aj k zavedeniu adaptácie pušky vz. 24, ktorá potom umožnila používanie nemeckého puškového granátometu (Gewehr Granat Geräte) používaného v slovenskej armáde ako 3 cm puškový granátomet vz. 41. V priebehu vojny tak najpočetnejšou a zároveň najpoužívanejšou zbraňou slovenskej armády vôbec ostávala opakovacia puška vz. 24.

Nedostatok pušiek v SNP

Po vypuknutí Slovenského národného povstania boli použité všetky dostupné pušky. Povstalci disponovali asi 40-tisícami pušiek vz. 23 a vz. 24, ktoré dopĺňali pušky dodané zo Sovietskeho zväzu pre partizánov a v rámci vzdušného mostu, pričom išlo najmä o korisťné nemecké pušky Mauser K98k, v menšej miere sovietske pušky Mosin. Tieto pušky boli aj vo výzbroji 2. čs. paradesantnej brigády prepravenej letecky na povstalecké územie. V priebehu Povstania sa prejavil nedostatok ručných zbraní vrátane pušiek. Ručné zbrane

museli v prospech bojových jednotiek odovzdať všetky tylové útvary. Výzbroj si mohli ponechať len jednotky s bojovými či výcvikovými úlohami. Napriek tomu na konci októbra 1944 ostávalo asi päťtisíc povstaleckých vojakov bez zbrane. Koniec októbra znamenal aj koniec povstaleckej armády. Časť zbraní si ponechali partizánske jednotky, časť skončila rôzne ukrytá, respektíve ako korisť nemeckých jednotiek.

Objav lesníkov

V roku 1973 našli lesníci nad obcou Nižná Boca pušku vz. 24 vrastenú v strome. Strom spílili a dopravili do Múzea SNP. Múzejníci rozbehli v tlači pátranie po osudoch objavenej zbrane, podarilo sa však získať len časť príbehu. Objavenú pušku používal v roku 1944 neznámy povstalecký vojak.

Po jeho zranení pušku odložili medzi dva mladé stromy a vojaka odsunuli na ošetrovňu. Na pušku sa zabudlo a postupne ju strom obrástol. Vďaka lesníkom sa však z pušky stal jeden z najznámejších exponátov Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici.

PhDr. Marian Uhrin, PHD.
riaditeľ Múzea SNP Banská Bystrica
Foto: Múzeum SNP

Čs. samostatná obrnená brigáda v bojoch pri Dunkerque

Dňa 6. júna 1944 sa uskutočnilo dlho očakávané vylodenie Spojencov vo francúzskej Normandii. Na leteckom zabezpečení tejto operácie (krycí názov Overlord) sa zúčastnili všetky štyri čs. perute (tri stíhacie a jedna bombardovacia), aj čs. letci z iných stíhacích a bombardovacích jednotiek RAF.

Tanky Čs. samostatnej obrnenej brigády v bojoch pri Dunkerque

Nasledujúci deň 7. júna 1944 v Čs. samostatnej obrnenej brigáde, nachádzajúcej sa v tom čase v južnom Škótsku, vyhlásili mobilizáciu. Najvýznamnejším zdrojom doplnkov sa postupne stali čs. občania zajatí na západnom fronte ako príslušníci nemeckých ozbrojených síl (vrátane protektorátneho vládneho vojska v Taliansku). Po doplnení brigády na predpísané počty mala byť prepravená Lamanšským prielivom do Francúzska. Začiatkom augusta 1944 sa brigáda začala presúvať z južného Škótska na východné pobrežie severného Anglicka a koncom augusta do naloďovacích prístavov v Portsmouthe, v Londýne a v ústí rieky Temža. Samotný presun brigády do francúzskej Normandie prebiehal od 30. augusta do 8. septembra 1944. Vo Veľkej Británii pritom zostali čs. vojenské úrady, orgány, náhradné telo a výcvikové stredisko. Obrnená brigáda mala v tom čase celkom 4 360 príslušníkov, z ktorých malo 2 816 českú, 802 slovenskú, 474 nemeckú, 119 maďarskú, 75 židovskú, 47 rusínsku a ukrajinskú národnosť. Zvyšok bol inej národnosti. Po vylodení bola brigáda presunutá do tábora pri Falaise v zápolí, kde bola doplňovaná na predpísané počty, dozbrojovaná a zároveň pokračovala vo výcviku. Dňa 5. októbra bola presunutá do priestoru svojho bojového nasadenia k severofrancúzskemu prístavu Dunkerque.

Obliehanie Dunkerque

Po prevzatí pridelených úsekov od britských a kanadských jednotiek 8. – 9. októbra 1944 začala Čs. samostatná

obrnená brigáda plniť bojové úlohy súvisiace s obliehaním Dunkerque. Pod skutočnosť, že brigáda nebola nasadená priamo na hlavnom fronte, sa podpísala obava, že by vzhľadom na obmedzené možnosti dopĺňovania nebola schopná plynule nahrádzať svoje straty. Brigáda pritom stále nedosahovala ani len minimálne predpísané vojnové počty a nemala žiadne vycvičené zálohy. Z britskej strany išlo o kompromisné riešenie, ktoré malo upokojiť narastajúcu nespokojnosť jej príslušníkov. Samotný prístav Dunkerque sa síce už nachádzal niekoľko desiatok kilometrov za frontom, stále však bol obsadený nemeckým vojskom, ktoré malo asi 12-tisíc mužov. Veľkú podporu pritom obranou poskytovalo silné pobrežné delostrelectvo, ale tiež príprava terénu. Časť obranného úseku totiž Nemci zaplavili, ďalšie časti zamínili a zatarasili. Tým v podstate znemožnili hromadné nasadenie tankov (ako aj ich samotný pohyb vo viacerých častiach úseku) brigády pri útoku. Jej úlohou (spolu s pridelenými spojeneckými jednotkami) bolo nedovoliť nepriateľovi preraziť obklúčenie, a prinútiť ho kapitulovať. Jej bojová činnosť mala charakter pozínej vojny v ťažko priechodnom teréne. Jednotky brigády okrem toho podnikli aj niekoľko lokálnych útokov (28. októbra, 5. novembra 1944 a v apríli 1945), ktorých cieľom bolo, okrem iného, prieskum a získanie zajatcov.

Prvý v Čechách

Svoje úlohy brigáda plnila až do kapitulácie nemeckej posádky 9. mája 1945. V tom čase už mala 6 164 vojakov. Ďal-

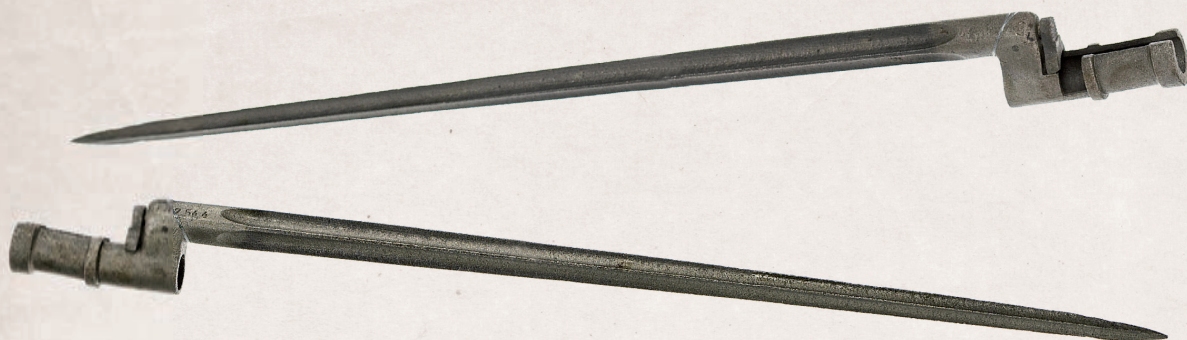
ších najmenej 2 700 príslušníkov pozemných jednotiek sa nachádzalo na území Veľkej Británie. Počas operačného nasadenia brigády od septembra 1944 do 9. mája 1945 zahynulo celkom 187 jej príslušníkov, ďalší traja zomreli po skončení vojny. Bojové straty pritom predstavovali dovedna 177 vojakov. Z celkového počtu padlých uvádzalo 29 osôb ako materinskú reč slovenčinu (11 z nich bolo židovského náboženstva). Najviac vojakov (103) padlo počas troch väčších bojových akcií pri Dunkerque.

Neutíchajúce snahy čs. vojenských orgánov vyjednať nasadenie brigády na hlavnom fronte (podobne ako žiadosti o presun stíhacích perutí na oslobodené územie) boli z viacerých vojenských príčin až do konca vojny neúspešné. Určitú rolu pritom hrala tiež snaha vyvážiť narastajúci vplyv 1. čs. armádneho zboru v ZSSR, ktorý bol pod čoraz väčším vplyvom čs. komunistov v Moskve. Na druhej strane potom, keď v druhej polovici apríla 1945 americké jednotky dosiahli pri Chebe čs. hranicu, vyčlenil sa 24. apríla z čs. brigády symbolicky aspoň kombinovaný oddiel (139 osôb). Hranice Čiech prekročil po urýchlennom presune 1. mája 1945 ako vôbec prvá jednotka čs. zahraničnej armády. Presun hlavných síl obrnenej brigády na územie Československa začal 12. mája 1945 a hranice prekročili 18. mája 1945. Dňa 6. júna 1945 bola brigáda premenovaná na 1. tankový zbor.

PhDr. Igor Baka, PhD.
Vojenský historický ústav
Foto: VHA

Veliteľ obrnenej brigády brig. gen. Alois Liška

Úspešný ihlový bodák

Sovietsky bodák model 1891/30 s výrobným číslom BD 7544 predstavujúci druhú modifikáciu zbrane je evidovaný v zbierke Chladné zbrane Vojenského historického ústavu – Múzejné oddelenie Vojenského historického múzea Svidník. Do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea ho získali kúpou 14. marca 1983.

Koncom 19. storočia sa v ruskej cárskej armáde dostala do popredia aj potreba nahradenia zastaraných jednovýstrelových pušiek Berdan II model 1870.

Trojčiarková puška

Odpoveďou bola v roku 1891 konštrukcia opakovacej pušky z dielne ruského vynálezcu a konštruktéra Sergeja Ivanoviča Mosina, ktorú doplnili o konštrukčné prvky (nábojová schránka) pochádzajúce z dielne belgického továrnikára Léona Naganta. Puška dostala označenie Trojčiarková puška vzor 1891 (čiarka = 2,54 mm), pričom v priebehu nasledujúcich rokov do výzbroje cárskej armády postupne prijali aj jej ďalšie tri varianty, konkrétne kratšiu a ľahšiu dragúnsku pušku (1893), kozácka puška (1894) a karabína (1907).

V roku 1922 padlo rozhodnutie, že do výzbroje Červenej armády bude prijatý iba dragúnsky variant pušky Mosin model 1891. Potom až do roku 1927 prebiehala modernizácia pušky, ktorú v roku 1930 oficiálne zaviedli do výzbroje armády pod označením 7,62 mm puška konštrukcie S. I. Mosina model 1891/30. Od roku 1931 bol do výzbroje zavedený aj jej odstrelávačský variant. V roku 1938 modernizáciou staršieho modelu vznikla nová karabína Mosin model 1938. Od nej bola potom v roku 1944 odvodená karabína Mosin model 1944 z konštrukčnej dielne N. S. Semina. Tá sa od všetkých ostatných modelov pušiek a karabín Mosin líšila tým, že ako jediná mala pri ústí hlavne umiestnený sklopný neodnímateľný ihlový bodák.

Univerzálne bodáky

K ostatným puškám Mosin (okrem kozáckej pušky model 1891 a karabín model 1907 a 1938, ktoré sa používali bez bodáka), sa používali klasické jednoduché ihlové tuľajkové bodáky skladajúce sa z dvoch základných častí: čepele a tuľajky. Tieto bodáky boli výhradne bodnými zbraňami. Ich dlhá (430 mm) štvorhranná čepeľ krížového prierezu sa na konci zužovala do splošteného stredového hrotu. To umožňovalo bodák v poľných podmienkach využiť aj ako nástroj na rozobratie a opätovné poskladanie pušky. Tuľajka týchto bodákov, dlhá 75 mm, bola zväčša tvorená stredovým a ústovým prstencom, pričom jej vnútorná drážka s priemerom 15 mm, slúžiaca ako otvor na nasadenie bodáka na pušku, mohla mať tvar písmena I alebo písmena L.

Prvými bodákmi určenými na pušky Mosin (pechotná a dragúnska puška model 1891) boli bodáky model 1891. Ich tuľajku tvoril stredový a ústový prstenec. Vyrábala sa v dvoch prevedeniach: staršie bodáky mali tuľajku s priamou vnútornou drážkou v tvare písmena I a novšie bodáky mali tuľajku so zalomenou vnútornou drážkou v tvare písmena L. Tuľajky boli vždy v strednej časti vybavené otočným zaistovacím uzamykacím prstencom slúžiacim na zaistenie bodáka k hlavni pušky. Po zavedení pechotnej pušky Mosin model 1891/30 a jej odstrelávačskej varianty do výzbroje Červenej armády sa spolu s nimi objavili aj dve nové modifikácie bodákov model 1891. Označujú sa ako model 1891/30. Prvá mala tuľajku s priamou vnútornou drážkou v tva-

re písmena I a ústovým prstencom. V mieste stredovej obruby bolo chránidlo mušky s vnútorným kruhovým otvorom. Po nasadení bodáka na pušku zapadla jej muška presne do chránidla. Uzamykací prstenec nahradila praktickejšia tlačná poistka.

Druhá modifikácia sa vyrábala už bez chránidla mušky, s tlačnou poistkou a vnútornou drážkou v tvare písmena L. Zaujímavosťou je, že najskôr v ruskej cárskej armáde a neskôr aj sovietskej Červenej armáde platil predpis, že bodáky musia byť vždy nasadené na puškách.

Využili ich aj legionári

Pušky sa teda podľa predpisov výlučne nastreľovali s nasadenými bodákmi, preto k bodákom nebolo vôbec treba vyrábať puzdrá. Ruská, resp. sovietska pechota nosila bodáky vždy vztyčené, ale napríklad pri presunoch vlakom sa bodáky nosili nasadené na puške opačným smerom, teda ich čepeľ bola umiestnená vedľa pažby. Dragúnske jednotky ruskej cárskej armády mohli pri jazde na koni bodáky nosiť aj v špeciálnych objímkach na vonkajšej strane puzdra dragúnskej šable („šasky“) model 1881.

V cudzích armádach sa pre ukoristené bodáky k puškám Mosin vyrábali špeciálne kožené puzdrá (menej často aj kovové), v ktorých sa bodáky nosili. Svoje špeciálne kožené puzdrá si k bodákom model 1891 vyrábali aj československí legionári pôsobiaci v Rusku.

Mgr. Peter Holík

Vojenský historický ústav – VHM,
Múzejné oddelenie Svidník

PRIDAJ SA K ELITE -
OZBROJENÝM SILÁM SR

**MNOHO PROFESIÍ,
JEDNO POSLANIE**

BUDEMVOJAK.SK

